

Bilagorna till version 2 av ...

Lärohandledning
Åk 5

Karin Fällman-Bajagić
Christina Hansson
Susan Nieland

Sanoma Utbildning

SANOMA UTBILDNING

Postadress: Box 38013, 100 64 Stockholm
Besöksadress: Rosenlundsgatan 54, Stockholm
www.sanomautbildning.se
info@sanomautbildning.se

Order/Läromedelsinformation

Telefon: 08-587 642 10

Redaktion: Kristina Hoas

Projektledning och redaktör: Karin Lönnqvist/Långnäs Bokprojekt

Grafisk form: Anette Hedberg/AH Form

Illustrationer: Anette Hedberg/AH Form, utom sid. 69 och 122: Feri Fazeli/Fazeli form & illustration

Bilagorna ingår i nedanstående titel och får enbart användas tillsammans med den för undervisning i egen klass.

ZickZack 5 Skrivrummet Lärarhandledning, version 2

ISBN: 978-91-523-5844-3

© 2021 Karin Fällman-Bajagić, Christina Hansson, Susan Nieland och Sanoma Utbildning AB, Stockholm

Kopieringsförbud! Detta verk är skyddat av lagen om upphovsrätt. Kopiering, utöver lärares rätt att kopiera för undervisningsbruk enligt Bonus Copyright Access avtal, är förbjuden. Sådant avtal tecknas mellan upphovsrättsorganisationer och huvudman för utbildningsanordnare, t.ex. kommuner/universitet. För information om avtalet hänvisas till utbildningsanordnarens huvudman eller Bonus Copyright Access. Den som bryter mot lagen om upphovsrätt kan åtalas av allmän åklagare och dömas till böter eller fängelse i upp till två år samt bli skyldig att erlägga ersättning till upphovsman/rättsinnehavare.

Undantag från kopieringsförbudet: Sidor märkta "Kopiering tillåten".

Innehåll

Inledningens bilagor

• Affischer på texttyperna	A–F	4
• Träna muntlighet	G	16
• Träna källkritik	H–K	17
• Utveckla meningar	L	22
• Sambandsord	M	25
• Matriser	N–Q	26

Texttypernas bilagor

• Återberättande texter	1–17	30
• Beskrivande texter	1–14	47
• Instruerande texter	1–13	69
• Argumenterande texter	1–11	82
• Berättande texter	1–17	97
• Förklarande texter	1–15	122

ÅTERBERÄTTANDE TEXTER

dagbokstexter

redovisningar

rapporter

artiklar

biografier

A(1)

ÅTERBERÄTTANDE TEXTER

Syfte

Att återge händelser, återberätta något som hänt

Struktur

Rubrik

Inledning som ger bakgrund (vad, vem, var, när)

Händelser i kronologisk ordning, indelade i stycken

Avslutning som sammanfattar

Språkliga drag

Preteritum

Sambandsord för att visa tid och ordning

Första och tredje person

Skrivtips

Skriv detaljer och kommentarer, som gör texten
intressant för läsaren.

A(2)

BESKRIVANDE TEXTER

faktatexter som
beskriver ...

länder

djur

religioner

klimat

upptäckter

B(1)

BESKRIVANDE TEXTER

Syfte

Att presentera fakta och information

Struktur

Rubrik

Klassifikation som talar om vad som ska beskrivas

Information indelad i stycken utifrån innehåll,
ofta med underrubriker

Bilder, tabeller och diagram som förtydligar

Språkliga drag

Presens

Sambandsord för att strukturera fakta

Ämnesspecifika ord

Skrivtips

Använd ett tydligt och opersonligt språk.

B(2)

INSTRUERANDE TEXTER

arbetsbeskrivningar

recept

instruktioner

manualer

C(1)

INSTRUERANDE TEXTER

Syfte

Att instruera, tala om, visa hur man gör något

Struktur

Rubrik

Lista med material eller ingredienser

Stegvisa instruktioner i ordningsföljd, ofta numrerade

Bilder som förtydligar texten

Språkliga drag

Imperativ

Sambandsord för att lägga ihop information

Ämnesspecifika ord

Skrivtips

Skriv korta och tydliga meningar.

C(2)

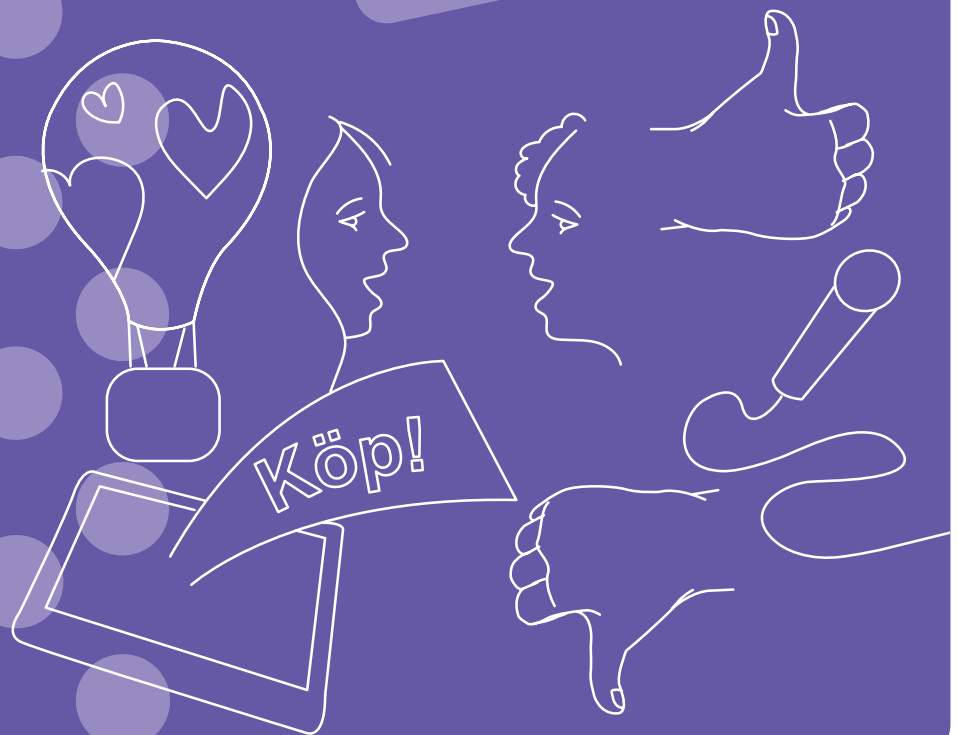
ARGUMENTERANDE TEXTER

insändare

annonser

recensioner

klagobrev

D(1)

ARGUMENTERANDE TEXTER

Syfte

Att påverka, argumentera för en åsikt, övertyga

Struktur

Rubrik

Inledning som presenterar en åsikt och ger en bakgrund

Argument uppdelade i stycken

Avslutning som sammanfattar eller upprepar åsikten

Språkliga drag

Presens och imperativ

Sambandsord för att strukturera argument

Retoriska knep för att påverka, locka eller övertyga
(känsloladdat språk, retoriska frågor, överdrifter,
rim, allitteration ...)

Skrivtips

Påverka läsaren med hjälp av språket.

D(2)

BERÄTTANDE TEXTER

skönlitteratur
till exempel ...

fabler

sagor

romaner

noveller

E(1)

BERÄTTANDE TEXTER

Syfte

Att förmedla upplevelser och ibland kunskap

Struktur

Rubrik

Inledning som fångar läsaren

En serie händelser, en konflikt eller ett problem

Upplösning samt avslutning

Språkliga drag

Preteritum (oftast)

Sambandsord för att visa tid och ordning, skapa spänning
och väcka känslor

Första eller tredje person

Dialoger

Skrivtips

Använd ett språk som gör intryck på läsaren (verb som
beskriver handlingar, tankar och känslor, adjektiv
och adverb, liknelser och metaforer)

E(2)

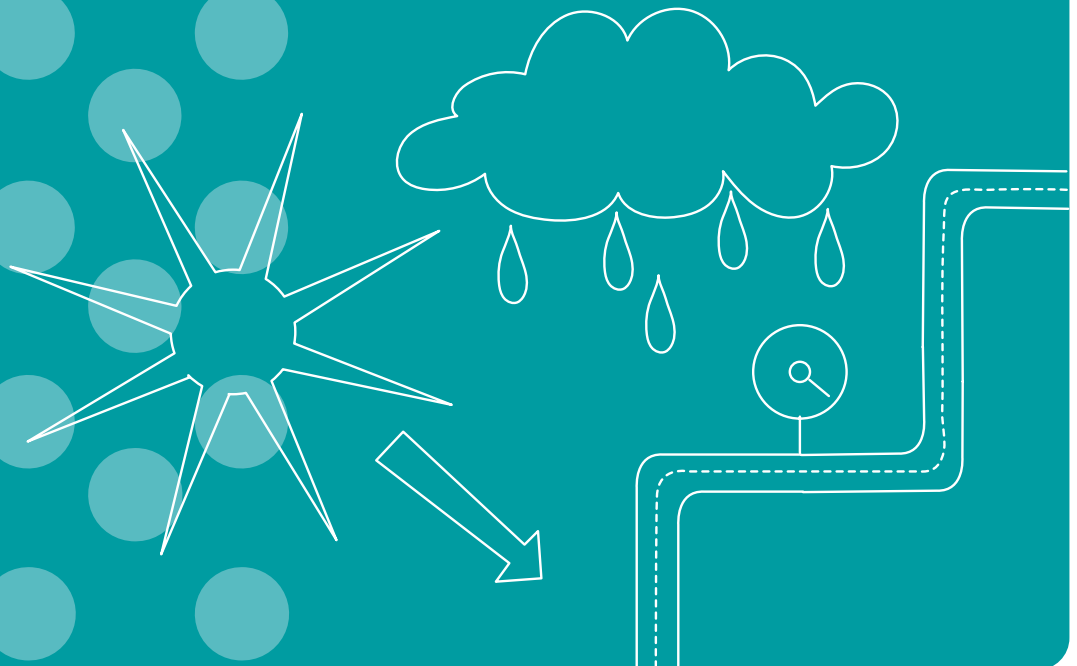
FÖRKLARANDE TEXTER

faktatexter som
förklarar ...

fenomen i naturen

vattnets kretslopp

människokroppen

F(1)

FÖRKLARANDE TEXTER

Syfte

Att förklara hur något fungerar, varför något händer

Struktur

Rubrik

Definition som talar om vad som ska förklaras

Förklaring i olika steg

Avslutning som sammanfattar

Bilder, tabeller och diagram som förtydligar

Språkliga drag

Presens (utom vid historiska händelser)

Sambandsord för att visa tid och orsak/verkan

Ämnesspecifika ord

Skrivtips

Konstruera meningarna så att förklaringen blir tydlig.

F(2)

Punkter att fokusera på vid muntlig interaktion (samtal)

DELAKTIGHET: Eleven ...

- deltar aktivt i samtal
- tar initiativ
- ställer frågor
- driver samtalet framåt
- stödjer den andra personen
- deltar jämställt

INNEHÅLL Eleven ...

- kommenterar
- instämmer/motsäger
- utvecklar frågeställningen
- ber den andra att vidareutveckla sin ståndpunkt
- uttrycker sig klart och tydligt, är lätt att förstå
- använder egna erfarenheter
- håller sig till ämnet
- kan samtala om olika ämnen
- ger exempel, jämför, för in olika perspektiv

STRUKTUR Eleven ...

- beskriver, uttrycker åsikter, förklarar, reflekterar, berättar historier och återger skeenden
- är strukturerad och lätt att följa
- använder sambandsord

SPRÅK (MENINGSBYGGNAD, ORDVAL) Eleven ...

- omformulerar sig om det är svårt att finna rätt ord försöker uttrycka tankar, idéer och innehåll även när språket inte riktigt räcker till
- förtydligar genom att till exempel använda adjektiv och adverb (ganska, helt/alldeles)
- använder en vokabulär bortom vardagsspråket
- använder komplexa meningar med huvudsats och bisats

SPRÅKRIKTIGHET Eleven ...

- använder ord och fraser på ett sätt som visar på förtrogenhet med språket
- böjer ord på ett korrekt sätt
- vågar uttrycka sig även om det inte alltid blir språkligt korrekt

UTTAL Eleven ...

- har ett tydligt uttal
- talar med flyt

Vilket svar är rätt? Vilken källa kan man lita på?

Svara på frågorna och ange källorna. Om svaren är olika, vilket svar anser du var mest rätt? Varför?

1. Hur många invånare har London?

A _____

B _____

C _____

Jag tror att svar _____ är mest rätt för _____

2. Hur hög kan en gran bli?

A _____

B _____

C _____

Jag tror att svar _____ är mest rätt för _____

H(1)

3. Hur gammal är Carl XVI Gustav?

A _____

B _____

C _____

Jag tror att svar _____ är mest rätt för _____

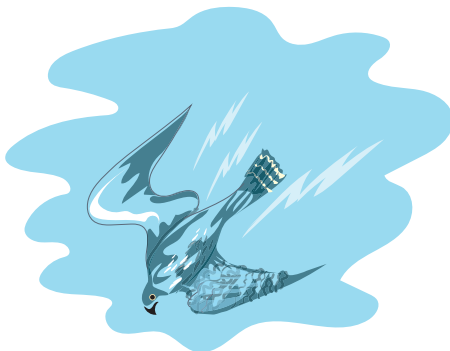
4. Vilken hastighet kan en pilgrimsfalk komma upp i när den dyker efter ett byte?

A _____

B _____

C _____

Jag tror att svar _____ är mest rätt för _____

H(2)

Tänk till! Är det troligt?

Läs följande påståenden och markera de du tror är sanna med grönt och de du tror är bluff med rött. Fundera också på varför du bedömer som du gör.

1. Nästa vecka kommer alla toaletter på skolan att vara stängda hela dagarna.
2. Hädanefter kommer det alltid att serveras läsk i matsalen.
3. Alla elever kommer att få en bok var inför höstlovet.
4. Västerås ska bli Sveriges nya huvudstad.
5. Snart ska det byggas en bro mellan Sverige och Finland.
6. Haparanda i Sverige och Torneå i Finland ligger precis bredvid varandra.
7. När klockan är 8:00 i Haparanda är den 9:00 i Torneå.
8. Bikolibrin väger bara cirka 2 gram.
9. Sverige är 500 km från norr till söder.
10. Tuggummi ska hädanefter bara säljas på apotek.
11. Max slutar med hamburgare och börjar med fiskbullar istället.
12. Alla 10-åringar ska få lära sig att flyga helikopter.
13. Min kusin sjunger bäst i hela världen.
14. Om du betalar 12 kronor för frakt till oss så får du ett par skor gratis.
15. I morgon ska hela klassen cykla till Paris.
16. Ingen sport kommer hädanefter att visas på TV.

Vad är fakta och vad är en åsikt?

Ringa in rätt svar.

1. Mitt favoritdjur är hund.	Fakta	Åsikt
2. En orm är ett kräldjur.	Fakta	Åsikt
3. Det finns mer än en miljard människor i Kina.	Fakta	Åsikt
4. En ros är vackrare än en tistel.	Fakta	Åsikt
5. Fotboll är en jätterolig sport.	Fakta	Åsikt
6. Gotlandsrusset är en ponny.	Fakta	Åsikt
7. Pandor äter helst bambu.	Fakta	Åsikt
8. Pandan samlar, äter och smälter mat 12 h/dygn.	Fakta	Åsikt
9. Pandor är jättesöta.	Fakta	Åsikt
10. Åreskutan är ett ganska högt fjäll.	Fakta	Åsikt
11. London är en spännande stad.	Fakta	Åsikt
12. Tvålen har en fantastisk doft.	Fakta	Åsikt
13. Bröderna Lejonhjärta är skriven av Astrid Lindgren.	Fakta	Åsikt
14. Sandbollen är årets godaste glass.	Fakta	Åsikt
15. Kakao odlas i Ghana.	Fakta	Åsikt
16. Mörk choklad är godare än ljus.	Fakta	Åsikt
17. Färgen blå finns i många nyanser.	Fakta	Åsikt
18. Blått är den finaste färgen.	Fakta	Åsikt

Vem ska man tro på?

Läs påståendet och fundera på vilken källa du tycker är mest trovärdig.
Skriv siffrorna 1 till 5 i rutorna, 1 är minst och 5 är mest trovärdig.

1. Det kommer att regna på idrottsdagen i morgon.

☐	Mamma
☐	Din kompis
☐	TV-meteorologen
☐	Din lärare
☐	Din idrottslärare

2. Skolan kommer att vara stängd 1 april.

☐	Dagstidningen
☐	Skolans hemsida
☐	Din lärare
☐	Din lillebror
☐	Din rektor

3. Alla barn under 15 år får var sin glass gratis hos Glassnisse.

☐	Glassnisses reklamblad
☐	Din klasskompis
☐	Lenas blogg
☐	Din pappa
☐	Glassnisses bror

Utveckla meningar

Utveckla den här meningen	
BYT UT substantiv	
BYT UT verb	
LÄGG TILL ett adjektiv	
LÄGG TILL ett adverb - HUR	
BÖRJA MENINGEN med ett adverb - HUR	

Utveckla meningar

Utveckla den här meningen	
BYT UT substantiv	
BYT UT verb	
LÄGG TILL ett (eller flera) adjektiv	
LÄGG TILL ett (eller flera) adverb - HUR	
BÖRJA MENINGEN med ett adverb - HUR	
HÄNG PÅ information om NÄR	
BÖRJA MENINGEN med informationen om NÄR	
HÄNG PÅ information om VAR eller VART	
BÖRJA MENINGEN med informationen om VAR eller VART	

Utveckla meningar

Utveckla den här meningen	
BYT UT substantiv	
BYT UT verb	
LÄGG TILL ett (eller flera) adjektiv	
LÄGG TILL ett (eller flera) adverb - HUR	
BÖRJA MENINGEN med ett adverb - HUR	
HÄNG PÅ information om NÄR	
BÖRJA MENINGEN med informationen om NÄR	
HÄNG PÅ information om VAR eller VART	
BÖRJA MENINGEN med informationen om VAR eller VART	
BYGG UT MENINGEN med information om VARFÖR genom att använda ett sambandsord	
BÖRJA MENINGEN med informationen om VARFÖR	

Sambandsord

Tid/Ordningsföljd

sedan
därefter
samtidigt
efter
så småningom
för det första
till sist
när
inledningsvis
till att börja med

Tillägg

även
och/också
inte bara – utan även
dessutom
framförallt
tilläggas kan
för att inte tala om
lika viktigt är
slutligen
sist men inte minst

Orsak/Verkan

därför
på så sätt
följaktligen
av den orsaken
detta beror på
anledningen är
på grund av
tack vare
som ett resultat av
således

Jämförelse

jämfört med
i likhet med
emellertid
trots
även om
tvärt emot
men
i motsats till
en skillnad är
å andra sidan

Förtydligande

med andra ord
till exempel
såsom
närmare bestämt
i synnerhet
bland annat
särskilt
inte minst
faktiskt
nämligen

Förutsättning/Förbehåll

men
däremot
i så fall
annars så
ändå
tvärtom
istället
i alla fall
trots att
fortfarande

Stödfrågor vid bedömning av elevers texter (svenska)

Nivå i ZickZack	Texttyp	Stödfrågor vid bedömning	Betygskriterier åk 6
Text	Innehåll	Handlar texten om rätt sak? Är syftet med texten korrekt? Innehåller texten nödvändig information? Engagerar texten läsaren?	Eleven skriver olika slags texter med begräppligt/relativt tydligt/tydligt innehåll,
	Struktur	Är strukturen anpassad till texttypen? Är rubriken kopplad till texten? Finns det en tydlig inledning och avslutning?	... i huvudsak fungerande/fungerande/väl fungerande struktur
	Styckeindelning	Har texten en relevant styckeindelning? Används sambandsord för att tydliggöra strukturen?	
Mening	Meningsbyggnad och interpunktion	Är meningsbyggnaden anpassad efter texttypen? Används stor bokstav i början och olika skiljetecken i slutet? Börjar meningarna på ett varierat sätt? Används sambandsord för att utveckla meningarna?	... och viss/relativt god/god språklig variation.
		Är texten skriven i rätt tempus? Är verben och adjektiven rätt böjda? Är prepositionerna rätt använda? Är substantiven skrivna i rätt form?	
Ord	Ordval	Är ordvalet beskrivande och varierat? Är ordvalet kopplat till ämnet?	
Bokstav	Stavning	Är orden rätt stavade?	Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med viss/relativt god/god säkerhet.

N

Matris för bedömning av elevers texter (svenska)

Nivå i ZickZack	Texttyp	Elevers text	Nästa steg för eleven	Betygskriterier åk 6
Text	Innehåll			Eleven skriver olika slags texter med begripligt/relativt tydligt/tydligt innehåll,
	Struktur			... i huvudsak fungerande/fungerande/väl fungerande struktur
	Styckeindelning			
Mening	Meningsbyggnad och interpunktion			... och viss/relativt god/god språklig variation.
		Språkriktighet (grammatik)		
Ord	Ordval			
Bokstav	Stavning			Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med viss/relativt god/god säkerhet.

O

Stödfrågor vid bedömning av elevers texter (svenska som andraspråk)

Nivå i ZickZack	Texttyp	Stödfrågor vid bedömning	Betygskriterier åk 6	
Text	Innehåll	Handlar texten om rätt sak? Är syftet med texten korrekt? Innehåller texten nödvändig information? Engagerar texten läsaren?	Eleven skriver olika slags texter med begripligt/relativt tydligt/tydligt innehåll,	
	Struktur	Är strukturen anpassad till texttypen? Är rubriken kopplad till texten? Finns det en tydlig inledning och avslutning?	... i huvudsak fungerande/fungerande/väl fungerande struktur	
	Styckeindelning	Har texten en relevant styckeindelning? Används sambandsord för att tydliggöra strukturen?		
Mening	Meningsbyggnad och interpunktion	Är meningsbyggnaden anpassad efter texttypen? Används stor bokstav i början och olika skiljetecken i slutet? Börjar meningarna på ett varierat sätt? Används sambandsord för att utveckla meningarna?	... och viss/relativt god/god språklig variation.	
		Språkriktighet (grammatik)		Är texten skriven i rätt tempus? Är verben och adjektiven rätt böjda? Är prepositionerna rätt använda? Är substantiven skrivna i rätt form?
		Ord		Är ordvalet beskrivande och varierat? Är ordvalet kopplat till ämnet?
Bokstav	Stavning	Är orden rätt stavade?	Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet på ett i huvudsak fungerande/fungerande/väl fungerande sätt.	
Kommunikationsstrategier		Är texten begriplig? Vilka andraspråksdrag innehåller texten? Har strategier använts när språket inte räcker till?	Elevens texter kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.	

Matris för bedömning av elevers texter (svenska som andraspråk)

Nivå i ZickZack	Texttyp	Elevens text	Nästa steg för eleven	Betygskriterier åk 6
Text	Innehåll			Eleven skriver olika slags texter med begripligt/relativt tydligt/tydligt innehåll,
	Struktur			... i huvudsak fungerande/fungerande/väl fungerande struktur.
	Styckeindelning			
Mening	Meningsbyggnad och interpunktion			... och viss/relativt god/god språklig variation.
		Språkkritighet (grammatik)		
Ord	Ordval			
Bokstav	Stavning			Eleven följer grundläggande regler för språkkritighet på ett i huvudsak fungerande/fungerande/väl fungerande sätt.
		Kommunikationsstrategier		Elevens texter kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.

Q

Full fart bakåt – på tidsresa med farmor

Under höstlovet pågick en rad aktiviteter på museer runt om i Sverige. Vi besökte Gamla Uppsala museum för att se vad de hade hittat på. Här kunde vi följa historien under 2000 år, fick vi reda på av Mattias, som var på museet tillsammans med sin farmor.

– Vi har varit på tidsresa till järnåldern och farmor tyckte att det var läskigt, berättar Mattias glatt.

På Gamla Uppsala museum är det möjligt att använda olika digitala hjälpmedel för att ta sig tillbaka till 600-talet. Vi provade och fick med hjälp av en surfplatta vandra omkring i Gamla Uppsala och se hur det såg ut där för cirka 1400 år sedan. När vi förflyttade oss kunde vi samtidigt se på skärmen hur det såg ut på järnåldern just där vi var.

– Det som var roligast, säger Mattias, var uppdragen vi fick. Vi kunde till exempel med hjälp av våra mobiltelefoner gräva efter skatter. Jag hittade alla, men farmor visste inte hur hon skulle göra. Hon hittade den sista när jag hjälpte henne.

Mattias berättade också att det häftigaste var att de inne i museet fick sätta på sig VR-glasögon. Med hjälp av en handkontroll kunde de sedan gå runt i Gamla Uppsala, som det såg ut cirka år 650 e.v.t.*

Att det var spännande förstod vi också av Mattias farmor. Hon berättade att det var fantastiskt att kunna stå uppe på en kulle och se hur Gamla Uppsala såg ut för mer än 1300 år sedan.

Mattias skrattade och berättade att hans farmor inte hade kunnat låta bli att röra sig när hon använde handkontrollen.

– Jag var nästan tvungen att hålla i henne.

På frågan vad som var bäst med dagen svarade Mattias VR-glasögonen. Farmor sa att det var att hon fick uppleva allt detta tillsammans med sitt barnbarn.

Christina Hansson

*enligt vår tideräkning

Valp vaktade vagn

Hund varnade kund

Liten är inte alltid minst

Han hann inte han

En hundvalp skrämde nästan slag på en kund vid resecentrum i onsdags. En man behövde flytta på en barnvagn för att kunna komma fram till kassan och köpa biljett till tåget. Ur barnvagnen kom då ett morrande läte, vilket gjorde att mannen tog ett jätteskutt bakåt. Mannen missade sitt tåg, eftersom han inte hann köpa biljett.

Text A

Turning Torso

Turning Torso är Sveriges högsta skyskrapa. Den invigdes år 2005 i Västra hamnen i Malmö. Längst ner finns kontor och högre upp finns 147 bostadslägenheter.

Text B

Turning Torso

Turning Torso är Sveriges fulaste hus, anser många. Det byggdes 2005 i Västra hamnen i Malmö och det är en gåta att någon över huvud taget vill bosätta sig i detta rangliga torn.

Borta bra men hemma bäst

Tjugotvå ungdomar och deras två lärare var mycket glada när deras plan landade på Arlanda på tisdagskvällen. Deras studieresa till Peking blev tre veckor längre än planerat på grund av ett vulkanutbrott på Island.

I mitten av april reste gruppen till Peking för ett sju dagar långt studiebesök. Dagen innan hemresan fick de veta att det inte skulle gå några flyg från Peking till Sverige de närmaste dagarna. Orsaken var ett vulkanutbrott på Island som medförde att aska spreds i luften. Askan kunde komma in i, och störa, flygplanens motorer.

– Som tur var fick vi bo kvar på vårt hotell, berättar Samir, 17 år.

Eftersom gruppen var så stor var det svårt att få platser till alla på ett och samma plan, när flyget senare började fungera. Ungdomarna fick vänta i tre veckor innan alla kunde få plats. Gruppens lärare berättar att de tillsammans med eleverna bestämde att alla skulle stanna tills alla fick plats på samma flyg.

Ungdomarna tyckte från början att det var ganska kul, de blev ju lediga från skolan. Men senare insåg de att det skulle bli ganska mycket att ta igen när de kom hem. De hade heller inget särskilt att göra i Peking så dagarna blev mot slutet ganska långa.

– Jag längtade efter min familj, mitt rum och till slut även efter vanliga skoldagar, erkänner Anna och kramar sin lillasyster.

Maria Falk

Uppmärksammar läsaren på artikeln under tiden hen bläddrar igenom (översiktsläser) tidningen.	ingress	Beskriver mer detaljerat omständigheterna, händelserna och de personer som var inblandade.
Fångar läsarens uppmärksamhet. Kan vara i form av en ordlek.	bilder med bildtext	signatur
Visar varifrån journalisten har hämtat de fakta hen presenterar.	Berättar vem som skrev artikeln.	rubrik
källor	Sammanfattar händelsen. Svarar på frågorna vem, vad, när och var.	brödtext

Kvinna sov i hundra år

Efter att ha sovit i 100 år vaknade en ung kvinna plötsligt i lördags. En man hade tagit sig in i kvinnans rum. Han kunde inte motstå hennes skönhet utan böjde sig ner och kysste henne. Då slog hon upp ögonen.

Kvinnan somnade för exakt 100 år sedan efter att ha stuckit sig på en slända. Man tror att en äldre kvinna hade förgiftat sländan, som hämnd för att hon inte blivit bjuden på en fest som den unga kvinnans föräldrar, herr och fru Rosenbom, hade hållit till sin dotters ära.

Många har under åren försökt ta sig in till flickan men inte lyckats. Runt huset har en tät häck växt upp.

På lördagen kom en ung man till staden och fick höra talas om den sovande flickan. Han vill gärna se henne och bestämde sig för att försöka tränga sig igenom häcken och in i huset. På något mirakulöst sätt lyckades han.

– Hon var så vacker, sa mannen, som heter Lars Svensson och kommer från Stockholm, till Dagbladets reporter. Jag kunde inte låta bli att kyssa henne.

Kvinnan minns inget av vad som hände för 100 år sedan. Nu vill hon gärna lära känna den unge mannen, låter hon hälsa.

Petra Person

- Hur är texten uppbyggd?
- Kan ni identifiera de olika delarna?
- Tror ni att den här artikeln är sann? Motivera ert svar.

Kinesiska muren

Tänk om du hade turen
att få se den kinesiska muren,

som är 240 mil lång
och som byggdes en gång

av självaste kejsarn av Kina
för att skydda bönderna sina

mot den hemska mongoliska horden,
som ville åt den kinesiska jorden.

Och mongolernas hövding blev vred,
när han såg att muren var bred,

och ilsket han på mustascherna sög,
när han såg att muren var hög.

Han blev tvungen att vända helt snopen
med hela den mongoliska hopen,

men den som belåtet flina
det var allt kejsarn av Kina.

Kinesiska muren stoppar mongolernas framfart

Från Kina lät kejsaren meddela världen att man har byggt en 240 mil lång mur runt landet, för att stoppa mongolerna som har gjort upprepade försök att inta Kina. Kejsaren vill på så sätt ge de kinesiska bönderna lugn och ro när de arbetar ute på markerna. Muren är inte bara hög, den är också bred, lika bred som en landsväg.

– Ni skulle ha sett minen på mongolhövdingen när han upptäckte muren, skrattade kejsarens talesman.
Talesmannen berättade att mongolerna vände och red hem. Kejsaren hoppas att det här var sista gången kineserna skulle behöva uppleva ett invasionsförsök från väst.

- Hur är de två texterna uppbyggda?
- Vad är lika, vad är olika?
- Tror ni att artikeln är sann? Motivera ert svar.

Aldrig mer

Varje morgon
när jag går till skolan
stannar jag lite utanför Bosses port.
Längst inne i mej
hoppas jag
att han ska komma springande
nerför trappan
och ropa något kul.
Retas lite
så där som han brukade.

Och ändå vet jag
att han aldrig
ska komma mer.

Bilen var stor och grön.
Tjutet från bromsarna
gör ännu ont
inuti mitt huvud.

ur *Tusen guldsföreläsningar* av Maj Bylock, Rabén & Sjögren, 1996

– Jag	cyklar	till skolan	varje dag,	säger	Anna.				
– Jag	tog upp	mobilen	och	ringde direkt,	berättade	Lina.			
– Tusse,	Tusse,	var	är	du?	ropar	Nadja.			
– Det som var	roligast	var	alla uppdrag	vi	fick,	berättar	Mattias.		
– Vi	ska fira	med tårta	på skolgården,	sa	skolans rektor.				
– Vi	har varit	på tidsresa	och	farmor	tyckte att	det var	läskigt,	berättar	Mattias.

9

Personliga pronomen

Subjektsform

jag

du

han, hon, den, det

vi

ni

de

Objektsform

mig

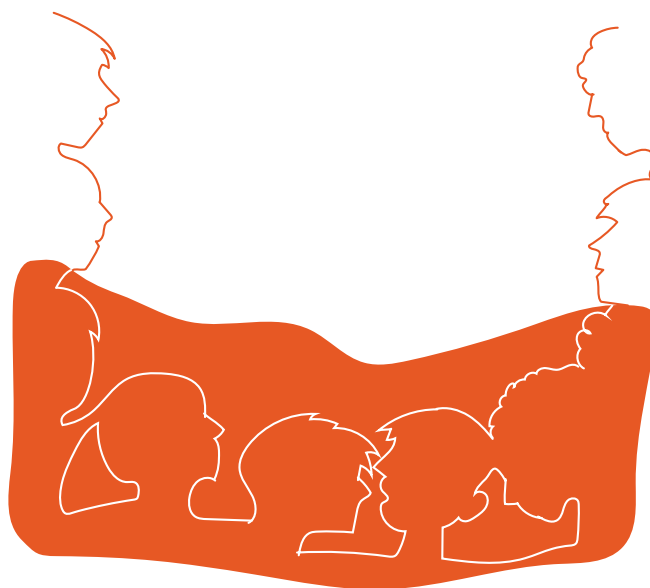
dig

honom, henne, den, det

oss

er

dem

Direkt tal	Indirekt tal
- Alla fina cyklar var stulna, säger Trampans ägare.	Trampans ägare berättade att alla fina cyklar var stulna.
- Ni kan låna VR-glasögon i receptionen, informerar guiden.	Guiden informerade oss om att vi kunde låna VR-glasögon i receptionen.
- Jag tyckte att det var roligt och skrev snabbt ett svar, berättar Sara.	Sara berättade att hon tyckte att det var roligt och att hon snabbt skrev ett svar.
- Det var helt klart en filmning, förklarar en irriterad åskådare.	En irriterad åskådare förklarade att det helt klart var en filmning.
- Det var en fällning och helt klart straff, upplyser en upprörd kvinna.	En upprörd kvinna upplyste oss om att det var en fällning och helt klart straff.
- Jag lyfte upp katten och tog med honom in, säger Viktor med ett stort leende.	Med ett stort leende sa Viktor att han lyfte upp katten och tog med honom in.
- Jag skrek högt och då kom folk springande, berättar Rosa Lager.	Rosa Lager berättade att hon skrek högt och att folk då kom springande.
- Tusse, Tusse, var är du? ropar en röst.	En röst ropade: Tusse, Tusse, var är du?

Läs artiklarna och markera **direkt tal** med grönt och **indirekt tal** med rött.

Drive in i mataffären

Sent på fredagseftermiddagen kraschade en bil rakt in i Mataffären vid Södra torget i Vimstad. Bilen, som kördes av en man i 45-årsåldern, kom med full fart in genom ett av affärens fönster.

– Glasbitar spreds över hela lokalen och förskräckta människor sökte skydd bakom hyllor och diskar, berättar butikschefen. Som tur var blev ingen skadad.

Den 45-årige mannen sa senare till polisen att ett barn sprungit ut framför bilen.

– Jag väjde undan för att rädda barnet, berättar han. Men bilen hade då redan fått sladd och den åkte rakt in genom fönstret på affären.

– Precis så gick det till, säger ett vittne som Vimstadsposten har träffat.

Polisen hjälpte till att ringa efter en bärgningsbil. Butikschefen meddelade att affären troligen kommer att vara stängd under några dagar medan reparationer pågår.

Fredrik Gottson

Med vatten, borste och hink blev det rent i en vink

I Småstad tröttnade invånarna på allt klotter som ”pryder” staden och tvättade väggarna rena.

– Det är skandal! Vilka är det som förstör våra vackra hus på detta sätt, med obegripliga bokstäver och figurer? utropade borgmästare Azalea Aronia, när hon mötte Dagbladets reporter i måndags morse.

Den senaste tiden har invånarna varje måndagsmorgon mötts av nedklottrade väggar, men nu har man alltså tröttnat.

I söndags utrustades sig invånarna i Småstad med hink, vatten och borste för att tillsammans tvätta bort klottret från stadens hus. Alla hjälptes åt, så det gick ganska fort.

Borgmästaren berättade vidare att man nu ska tillsätta en utredning, som ska se över rutinerna och fundera över kostnaderna för klotterplank, sanering av husgavlar och övervakningskameror.

Petrus Granit

**Skriv vad du tror att personerna sa vid de här tillfällena.
Använd både direkt och indirekt tal. Se exemplet.**

Personer	Direkt tal	Indirekt tal
Brandmannen när han hade räddat livet på den gamla damen.	- Det är bra att bo nära brandstationen, sa brandmannen till den gamla damen.	Brandmannen sa till den gamla damen att det är bra att bo nära brandstationen.
Bandyspelaren som slog in det avgörande målet.		
Villaägaren när källaren blev översvämmad.		
Kioskägaren när hon blivit rånad.		
Zoologen när han upptäckt en ny insektsart.		

Taxen tog tåget

Vimsiga värdar i Vårstad

Att sörja över spilld mjölk är inte lönt

Han testar ny färg på testarna

Glad bagare lekte tagare

Fisken tog risken

Man kan inte lära gamla hundar sitta

Det är att kasta pärlor åt svin

Alla goda ting är tre

Tonsäker trio tar ton

Det som göms i fickan kommer
fram i tvättmaskinen

Inga iglar i Indingesjön

Äcklig, sa flickan
om glassen som
var för dyr

För liten, sa
kvinnan om
racerbilen

— — — — —

Billig rabatt med stor rabatt

Han
missade
stegen
på
stegen

*Med väst är du
säker till häst*

**Tjuven
togs på
bar gärning**

Först är inte alltid störst

**Trötta tomtar
tittar tillbaka**

**Han slog två
rekord i en
smäll**

Ska julen firas med gran? Eller räcker det med en ljusslinga? Boende i Eriksberg är oense och Cassandra Gustavsson Johnson har startat en namnsamling bland grannarna.

Uppsala Internationella Kortfilmsfestival fyller trettio år och firar detta med att visa det bästa från åren som gått. Både Oscarsvinnare, publikfavoriter och juryns gunstlingar trängs på jubileumsprogrammet.

Kattungarna Loke och Lotus blev lämnade av sin ägare i ett soprum. KP var med när de fick ett nytt hem hos Linus och hans familj.

Om något är fel måste man protestera. Det tycker Linnea Wulfsberg och Therese Israelsson, 11 år, från Kungälv. Nu tänker de sätta stopp för kommunens planer att lägga ner deras musikskola.

Bedöm

Struktur

Hur bra är ...?	Mycket bra	Bra	Behöver förbättras
1. rubriken (Lockar den till läsning?)	☐	☐	☐
2. ingressen (Sammanfattar den artikeln?)	☐	☐	☐
3. brödtexten (Finns detaljer/kommentarer? Fakta/åsikter? Är texten partisk/opartisk?)	☐	☐	☐

Språkliga drag

	Ja	Nej
1. Är texten återberättad i preteritum?	☐	☐
2. Används direkt tal?	☐	☐
3. Används indirekt tal?	☐	☐
4. Används pronomen?	☐	☐

Sverige i Norden

Sverige är beläget på den skandinaviska halvön i norra Europa. Liksom Norge, Danmark, Finland och Island är Sverige en del av Norden.

Gränser

Sverige har landgräns mot Finland i öster och mot Norge i väster. I söder har Sverige direktkontakt med Danmark via Öresundsbron. Sveriges kust går i öster längs Bottenhavet, i söder mot Östersjön och i väster längs Nordsjön. Sverige är till ytan det största av de nordiska länderna. Därefter följer Norge, Finland och Island. Det minsta landet i Norden är Danmark.

Statsskick

Sverige är en demokratisk monarki. Folket väljer vart fjärde år representanter till riksdagen. Det är sedan riksdagen som beslutar hur landet ska styras genom att välja statsminister, som i sin tur utser en regering. Statschefen i Sverige är kung eller drottning, men den svenska statschefen har ingen politisk makt. Det har däremot regeringschefen, som kallas statsminister. Alla länder i Norden har demokratiska styrelseskick.

Valuta

Sverige använder svenska kronor (SEK) som valuta. I januari 1995 blev Sverige medlem i EU. Vid en folkomröstning 2003 bestämdes att Sverige skulle behålla den svenska kronan. Norge och Island är inte medlemmar i EU och har sina egna valutor, norska kronor (NOK) och isländska kronor (ISK). Danmark och Finland är liksom Sverige med i EU, men bara Finland använder euro som sin valuta. Danmark använder danska kronor (DKK).

Klimat

Sverige har ett tempererat klimat, det vill säga det är stora temperaturskillnader mellan sommar och vinter. Vintertid är stora delar av Sverige täckt av snö. De nordligaste fjällen i både Sverige och Norge har polarklimat med kalla vintrar och svala somrar. Somrarna i resten av Sverige är ungefär lika varma som i övriga Norden.

Naturtillgångar

Sverige har stora naturtillgångar. Mer än hälften av Sveriges yta består av skogsmarker. Av skogen gör man timmer som sedan blir virke till husbyggen och möbler. I den svenska berggrunden finns järnmalm, kopparmalm och guld. Sverige är EU:s största producent av järnmalm. I många av Sveriges älvar har man byggt vattenkraftverk som förser landet med elektricitet. Sverige är tillsammans med Norge två av de länder som producerar och använder mest vattenkraft i världen.

Turism

Sverige tar emot fler och fler turister för varje år. Turismen ökar i Sverige och besökarna kommer både från Norden och resten av världen. De kommer bland annat för den varierade och vackra naturens skull. På sommaren kan man vandra i fjällen och på vintrarna lockar skidåkning, med både utförsåkning och längdåkning. I städerna lockar museer och shopping.

Sverige i Norden

Sverige är beläget på den skandinaviska halvön i norra Europa. Liksom Norge, Danmark, Finland och Island är Sverige en del av Norden.

Klimat

Sverige använder svenska kronor (SEK) som valuta. I januari 1995 blev Sverige medlem i EU. Vid en folkomröstning 2003 bestämdes att Sverige skulle behålla den svenska kronan. Norge och Island är inte medlemmar i EU och har sina egna valutor, norska kronor (NOK) och isländska kronor (ISK). Danmark och Finland är liksom Sverige med i EU, men bara Finland använder euro som sin valuta. Danmark använder danska kronor (DKK).

Gränser

Sverige är en demokratisk monarki. Folket väljer vart fjärde år representanter till riksdagen. Det är sedan riksdagen som beslutar hur landet ska styras genom att välja statsminister, som i sin tur utser en regering. Statschefen i Sverige är kung eller drottning, men den svenska statschefen har ingen politisk makt. Det har däremot regeringschefen, som kallas statsminister. Alla länder i Norden har demokratiska styrelseskick.

Turism

Sverige har landgräns mot Finland i öster och mot Norge i väster. I söder har Sverige direktkontakt med Danmark via Öresundsbron. Sveriges kust går i öster längs Bottenhavet, i söder mot Östersjön och i väster längs Nordsjön. Sverige är till ytan det största av de nordiska länderna. Därefter följer Norge, Finland och Island. Det minsta landet i Norden är Danmark.

Naturtillgångar

Sverige tar emot fler och fler turister för varje år. Turismen ökar i Sverige och besökarna kommer både från Norden och resten av världen. De kommer bland annat för den varierade och vackra naturens skull. På sommaren kan man vandra i fjällen och på vintrarna lockar skidåkning, med både utförsåkning och längdåkning. I städerna lockar museer och shopping.

Statsskick

Sverige har stora naturtillgångar. Mer än hälften av Sveriges yta består av skogsmarker. Av skogen gör man timmer som sedan blir virke till husbyggen och möbler. I den svenska berggrunden finns järnmalm, kopparmalm och guld. Sverige är EU:s största producent av järnmalm. I många av Sveriges älvar har man byggt vattenkraftverk som förser landet med elektricitet. Sverige är tillsammans med Norge två av de länder som producerar och använder mest vattenkraft i världen.

Valuta

Sverige har ett tempererat klimat, det vill säga det är stora temperaturskillnader mellan sommar och vinter. Vintertid är stora delar av Sverige täckt av snö. De nordligaste fjällen i både Sverige och Norge har polarklimat med kalla vintrar och svala somrar. Somrarna i resten av Sverige är ungefär lika varma som i övriga Norden.

V

VET

.....

Ö

ÖNSKAR VETA

.....

L

LÄRT MIG

.....

.....

Finland

Finland är beläget i norra Europa. Liksom Norge, Danmark, Sverige och Island är Finland en del av Norden.

Finland är beläget vid Östersjöns östra kust i norra Europa. Landet gränsar i öster till Ryssland, i nordväst till Sverige och i norr till Norge. Finland omges av Finska viken i söder och av Bottenhavet och Bottniska viken i väster.

Finland är en republik med demokratiskt styrelseskick. Landet blev självständigt först 1917. Finlands statschef kallas president och väljs på sex år och regeringschefen kallas statsminister. Vart fjärde år väljer folket representanter till riksdagen. Finland är medlem i EU (Europeiska unionen) men har till skillnad från Sverige euro som valuta.

Naturen består liksom i Sverige till allra största delen av skog. I de södra delarna finns de stora sjösystem som givit Finland smeknamnet ”de tusen sjöarnas land”. Finlands yta är 338 145 km² vilket är något mindre än Sveriges yta.

Landet är glest befolkat med 18 invånare per km². Det kan jämföras med Danmarks som har 130 invånare per km². Befolkningen uppgår till cirka 5,5 miljoner invånare, vilket är ungefär hälften så många som i Sverige. Den största delen av befolkningen bor i de södra och sydvästra delarna. Där ligger också huvudstaden Helsingfors med ungefär 1,3 miljoner invånare.

Finland har ett kalltempererat klimat med riklig nederbörd. Somrarna är svala ungefär som i Sverige, men vintrarna är kallare eftersom Finland ligger längre bort från Golfströmmen. Större delen av landet är snötäckt under vintern.

Landet har genomgått en snabb ekonomisk utveckling och har flera stora internationellt kända företag, som till exempel Nokia och Fazer. Den största naturtillgången är emellertid skogen som täcker över 60 procent av landets yta och står för nästan hälften av exportinkomsterna.

Till Finland kommer turister från hela världen för att hälsa på tomten i Rovaniemi. Många turister kommer också för att besöka Mumindalen och träffa Tove Janssons alla muminfigurer.

På Åland finns många fiskodlingsföretag som främst producerar regnbåge men också lite sik.

Över hela Åland finns fina cykelvägar.

Ögruppen är demilitariserad, vilket betyder att det inte får finnas någon militär aktivitet på Åland i fredstid.

Åland består av 6 757 öar.

Den största ön heter Fasta Åland och där ligger Mariehamn.

I Ålands skärgård finns fina möjligheter till paddling och segling på sommaren och långfärdsåkning på skridskor när isen har lagt sig på vintern.

Kung Erik XIV, son till kung Gustav Vasa, satt fängslad på Kastelholms slott några månader på hösten 1571.

Det finns också en stor chipsfabrik.

Åland har euro som valuta.

Åland är ett självstyrande landskap i republiken Finland.

Ålands befolkning är enspråkig och talar svenska till skillnad från Finlands befolkning som är tvåspråkig och talar finska och svenska.

Åland blev medlem i EU samtidigt som Finland.

Rätten att tala svenska och utöva den svenska kulturen skyddas i lag.

Åland har egen flagga, egen polis och egna frimärken.

Än i dag kan man besöka Kastelholms slott.

Kastelholms slott byggdes i slutet av 1300-talet.

Mariehamn är den största av Ålands 16 kommuner.

I Mariehamn bor cirka 11 700 invånare (2019).

En majoritet av Ålands befolkning röstade för ett medlemskap i EU.

Folkomröstningen gjorde att Åland blev medlem i EU 1995.

Vid folkräkningen i december 2019 bodde det 29 884 personer på Åland.

Industrinäringen är liten men betydelsefull.

Åland är en ögrupp som ligger i Östersjön mellan Sverige och Finland.

Turismen ger Åland stora inkomster.

I november 1994 genomförde ålänningarna en folkomröstning i frågan om medlemskap i Europeiska Unionen.

De största företagen på Åland är färjerederier, banker och försäkringsbolag.

Ålands natur är full av kontraster, med karga kobbar och skär i ytterskärgården och skogar och bördiga odlingslandskap på Fasta Åland.

Det finns också plastindustri, metall- och verkstadsindustri samt livsmedelsindustri på Åland.

Danmarks	längsta flod	Gudenå	är nästan	450 km	kortare än	Norges längsta flod.
Island	är	det glesast	befolkade landet	i	Norden.	
Danmark	är	det mest	tätbefolkade landet	i	Norden.	
En stor del	av Sverige	är	precis som	Finland	täckt av	skog.
Till skillnad från	resten av	Nordens länder	har	Island	aktiva vulkaner.	
Island	är	liksom	Finland	en republik.		

5

Bergskedjan Alperna är gammal.

Bergskedjan Skanderna är äldre.

Siljan är en stor sjö.

Siljan är inte Sveriges största sjö.

Finland är ett Östersjöland.

Sverige är ett Östersjöland.

Sverige har mycket skog.

Finland har mycket skog.

Danmark är ett lågland.

Norge är ett bergigt land.

Danmark är medlem i EU.

Norge är inte medlem i EU.

Sverige är en monarki.

Norge och Danmark är monarkier.

Helsingfors ligger vid Östersjön.

Stockholm ligger vid Östersjön.

Nokia är ett känt företag.

Ericsson är ett känt företag.

Sverige har landgränser.

Island har inte landgränser.

stor	större	störst
hög	högre	högst
djup	djupare	djupast
tät	tätare	tätast
kall	kallare	kallast
varm	varmare	varmast
mycket	mera	mest
många	flera	flest

lång	längre	längst
ung	yngre	yngst
kort	kortare	kortast
liten	mindre	minst
gammal	äldre	äldst
låg	lägre	lägst
gles	glesare	glesast
grund	grundare	grundast

Skriv färdigt meningarna genom att fylla i ett komparerat adjektiv.

När man jämför saker använder man ofta ord som till exempel:
större/störst, längre/längst, högre/högst, djupare/djupast.

1. Sverige är till ytan det _____ av de nordiska länderna.
2. Det _____ landet i Norden är Danmark.
3. Fjället Galdöpiggen (2 469 m.ö.h.) är _____ än Kebnekaise (2 096 m.ö.h.).
4. Stockholm har _____ invånare än Helsingfors.
5. Norges kustlinje är _____ än Finlands.
6. Sjön Mjösa (468 m djup) är _____ än Hornavan (221 m djup).

7. Hornavan (221 m) är en djup sjö men Mjösa (468 m) är

_____ och Hornindals (514 m) är

8. Halde (1 328 m.ö.h.) är ett högt fjäll men Kebnekajse (2 096 m.ö.h.) är

_____ och Galdhöpiggen är (2 469 m.ö.h.)

9. Oslo är en stor stad (1 019 513 invånare) men Köpenhamn (1 200 000) är

_____ och Stockholm (1 605 030) är

10. Kemi älv (552 km) är _____ än

Gudenå (158 km) och Glomma (600 km) är _____

Läs texten om Danmark och stryk under sambandsord som visar på likheter med rött och sambandsord som visar på olikheter med grönt. Se exemplen.

För att visa på skillnader eller likheter mellan olika länder behöver man olika sambandsord, till exempel: *i motsats till, till skillnad från, liksom, precis som, både ... och, däremot, fast, men*

Danmark

Konungariket Danmark består av halvön Jylland, öarna Själland och Fyn samt fler än 400 småöar. Landets enda landgräns finns i söder och gränsar mot Tyskland. I väster finns Nordsjön, i norr Skagerack och i öster Kattegatt och Östersjön. Till Danmark hör även Grönland och Färöarna, som är belägna i Nordatlanten. De har ett långtgående självstyre men har också representanter i det danska folketinget.

Statsskick

Danmark är liksom Sverige en monarki med demokratiskt styrelseskick. De har val till folketinget vart fjärde år. Drottningen eller kungen är statschef och statsministern är regeringschef. Danmark är precis som Sverige medlem i EU, men till skillnad från Sverige deltar Danmark även i den monetära unionen, men har ändå behållit sin danska valuta.

Natur

Ytan är 43 100 km². Två tredjedelar av marken är uppodlad. Landet är ganska platt med många kullar på en genomsnittlig höjd av 30 m. Men det finns några som är högre. De högsta är kullarna Yding Skovhøj, Møllehøj och Ejer Bavnehøj. De är samtliga drygt 170 m.ö.h.

Klimat

Danmark har ett tempererat kustklimat med hög luftfuktighet. Landet är i motsats till Norge ett lågland, och det blåser mycket här. Vintrarna är milda och disiga och somrarna är varma, ibland över 30 grader. Den mesta nederbörden faller under tiden augusti till november i form av regn.

Befolkning

I Danmark finns cirka 5,8 miljoner människor. De flesta av dem bor i städer och andra tätorter. I motsats till Sverige, som är ett glest befolkat land med 22 invånare per km², är Danmark tätbefolkat. Där bor inte mindre än 130 personer per km².

Ekonomi

Danmark har betydligt färre metaller och andra råvaror än övriga nordiska länder. Å andra sidan har de precis som Norge olja och naturgas i Nordsjön. Danmark har också en mycket stor livsmedelsindustri. De stora jordbruken odlar säd, oljeväxter och grönsaker men har också djuruppfödning, främst kor och svin. De exporterar både köttprodukter och mejeriprodukter samt spannmål och grönsaker. Man har byggt många vindkraftverk för eget bruk, men exporterar också vindkraftverk till andra länder.

Turism

Turister som kommer till Danmark besöker ofta huvudstaden Köpenhamn med Ströget och Tivoli. Vill man se vacker konst finns det på flera håll, bland annat i Skagen på Jyllands nordspets och på museet Louisiana i Humlebäck norr om Köpenhamn. Men de flesta barnfamiljer reser nog helst till södra Jylland och besöker Legoland.

Vilka sambandsord passar i meningarna?

och
medan
som
än

men
samt
däremot
därför

Färöarna

Färöarna är en ögrupp _____ består

av 18 bebodda öar _____ ett stort antal obebodda.

Den totala ytan är 1 396 km², vilket gör Färöarna cirka 30 gånger mindre
_____ Danmark.

Huvudstaden heter Tórshavn _____ ligger på ön Streymoy. Det
högsta berget, Slaettaratindur, är 882 m.ö.h.

Färöarna tillhör formellt Danmark _____ har stor
självständighet. Ögruppen har _____ en egen regering, som
kallas lagtinget. Ledamöterna till lagtinget väljs i demokratiska val.

Färöarna har en befolkning på 52 000 personer. Omkring 29 000
bor i huvudstaden _____ övriga bor längs kusterna. Öarnas
inre delar är _____ obebodda. Befolkningen härstammar
från norska nybyggare _____ kom till öarna på 800-talet.
De kallas färingar.

en storstad	Stora skillnader i temperaturen mellan sommar och vinter.	en naturtillgång
Vatten som strömmar igenom här blir energi.	en gräns	en statschef
När man åker skidor utför branta backar.	en statsminister	Stockholm är en sådan.
en riksdag	Det sätt på vilket man styr en stat.	längdåkning
Leder regeringens arbete.	ett polarklimat	Det som finns i naturen och kan utnyttjas ekonomiskt.
ett vattenkraftverk	I den samlas de folkvalda.	en halvö
Område med många träd.	skogsmark	I Sverige är det kungen som har den titeln.
ett statsskick	När man åker skidor i naturen, inte i backar.	utförsåkning
En stor udde.	Mycket kalla vintrar och svala somrar.	En linje mellan två länder.
ett tempererat klimat		

huvud	stad	fjäll	formationer
bredd	grad	längd	åkning
styrelse	skick	vatten	kraft
land	gräns	halv	ö
vinter	tid	is	berg
språk	familj	temperatur	skillnad
direkt	kontakt	gäst	frihet
mobil	märke	folk	mängd

Bedöm

Struktur

Hur bra är ...?	Mycket bra	Bra	Behöver förbättras
1. rubriken (Stämmer den med innehållet?)	☐	☐	☐
2. klassifikationen (Presenterar den landet?)	☐	☐	☐
3. underrubrikerna (Är de intressanta? Stämmer de överens med innehållet?)	☐	☐	☐
4. informationen i styckena (Är den korrekt? Innehåller den jämförelser?)	☐	☐	☐

Språkliga drag

Texten ...	Ja	Nej
1. är skriven i presens	☐	☐
2. innehåller jämförelser med hjälp av ... sambandsord ... och adjektiv	☐	☐
3. innehåller ämnesspecifika ord.	☐	☐

(rubrik)

Klassifikation _____

Statsskick _____

Natur _____

Befolkning _____

14a

Klimat

Ekonomi

Turism

14b

Frukt- och bärsmoothie

Ingredienser

- 0,5 l yoghurt
- 100 g frysta bär (gärna hallon, blåbär eller jordgubbar)
- 1 banan

Arbetsgång

1. Häll yoghurten i en mixer.
2. Häll i de frysta bären.
3. Skiva bananen.
4. Lägg ner bananskivorna i mixern.
5. Kör mixern i cirka en minut.
6. Servera i ett högt glas.

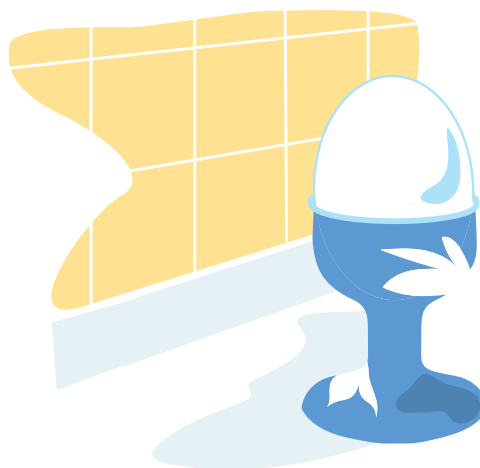
Koka ägg

Du behöver

- 1 kastrull
- vatten
- 1 ägg

Arbetsgång

1. Ta fram ett ägg.
2. Häll vatten i en kastrull.
3. Sätt på plattan på spisen.
4. Ställ kastrullen på plattan.
5. Låt vattnet nästan koka.
6. Lägg i ägget.
7. Kontrollera att vattnet täcker ägget.
8. Låt vattnet sjuda.
9. Bestäm hur du vill ha ägget, löskokt, mjukkokt eller hårdkokt.
10. Låt ägget ligga i sjudande vatten i 7, 9 eller 11 minuter.
11. Ta bort kastrullen när tiden har gått.
12. Stäng av spisen.
13. Häll bort det varma vattnet.
14. Spola ägget i kallt vatten
15. Servera i en äggkopp.

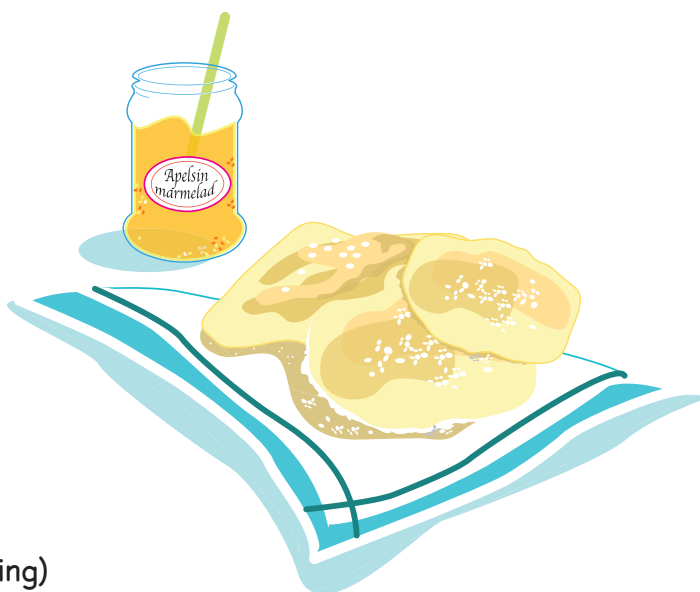

De olika stegen i arbetsgången har kommit i fel ordning. I vilken ordning ska de stå? Skriv siffror.

Engelska scones

Ingredienser

- 4 dl vetemjöl
- 1 tsk salt
- 1 tsk bakpulver
- 50 gram rumsvarmt smör
- 1 dl mjölk
- 1/2 dl vispgrädde (till pensling)

Arbetsgång

- Ät dem varma med smör och marmelad.
- Nyp ihop de torra ingredienserna med smöret.
- Tillsätt mjölken.
- Platta ut degen till en cirka två cm tjock platta.
- Lägg rundlarna på en smord plåt och pensla dem med vispgrädden.
- Knåda till en smidig deg.
- Grädda i cirka 10 minuter tills sconesen fått fin färg.
- Sätt ugnen på 225 grader.
- Ta ut sex rundlar med hjälp av ett mått eller ett glas.

De olika stegen i arbetsgången har kommit i fel ordning.
I vilken ordning ska de stå? Skriv siffror.

Pitabröd

Ingredienser

3/4 paket jäst

3 3/4 dl fingervarmt vatten

1 tsk socker

8 3/4 dl mjöl

2 msk olivolja

Arbetsgång

- Tillsätt vattnet och rör om.
- Låt jäsa ytterligare 25 minuter.
- Smula jästen i en medelstor bunke.
- Rör ihop allt med mjöl och olja.
- Knåda degen jämn.
- Låt degen jäsa i 20 minuter på en varm plats.
- Blanda ner sockret.
- Tryck ut luften ur degen.
- Grädda i 250 grader i 4–5 minuter.
- Skär degen i 12 bitar.
- Kavla varje bit till en 0,5 cm tjock rund kaka.

Skriv förklaringar till orden.

1. Stegvisa instruktioner

2. Underrubrik

3. Arbetsgång

4. Ingredienser

5. Lista

6. Måttangivelser

7. Illustrationer

Blanda	mjöl,	socker	och	salt.
Tillsätt	hälften av	mjölken	och	vispa noga.
Vänd	pannkakan	när	smeten	har stelnat och grädda lite till.
Rör ihop	äggulor,	florsocker,	limeskal	och kokosmjölk.
Vispa	grädden	och	rör ner	den i smeten.
Skala	och	finhacka	tomaterna.	
Låt	smöret	bli	rumsvarmt.	

6

Skriv ihop meningarna till en mening. Använd ordet *och* samt *kommatecken*.

1. Smörj formen. Bröa formen.

2. Hacka löken. Stek löken.

3. Tillsätt tomater. Tillsätt tomatpuré. Tillsätt kryddor.

4. Blanda ner mjöl. Blanda ner bakpulver. Blanda ner citronskal. Blanda ner mjölk.

5. Tillsätt vetemjöl. Rör om.

6. Häll ner vaniljsocker. Häll ner bakpulver. Häll ner sirap.

7. Vispa grädden. Bred ut grädden på tårtan.

8. Garnera tårtan med bär. Garnera tårtan med strössel.

Förkorta receptets arbetsgång genom att skriva ihop meningar.

Chokladmuffins

Ingredienser

75 g smör	1 tsk bakpulver
1 ½ dl socker	3 tsk kakaopulver
2 ägg	1 dl grädde
2 dl vetemjöl	

Arbetsgång

1. Lägg smör i en bunke.
2. Lägg socker i en bunke.
3. Rör smör och socker poröst.
4. Tillsätt två ägg.
5. Sikta ner mjöl.
6. Sikta ner bakpulver.
7. Sikta ner kakaopulver.
8. Blanda allt med grädde.
9. Lägg smeten i små smorda brödformar.
10. Grädda i medelvarm ugn (200–225 grader) cirka 20 minuter.

röra	koka	bröa
smörja	strö	skiva
bryna	blanda	hälla
pensla	krydda	smälta
puttra	garnera	grädda
sjuda	mosa	tillsätta
grilla	hacka	vispa
steka	knåda	mixa

I pannkaksreceptet har fel verb smugit sig in i arbetsgången. Stryk över och skriv verb som passar. Välj bland verben i rutan.

Pannkaka (4 personer)

Ingredienser

2,5 dl vetemjöl	3 ägg
0,5 tsk salt	ca 50 g smör
6 dl mjölk	eller margarin

Arbetsgång

1. Skölj mjöl och salt.
2. Smält hälften av mjölken och koka noga.
3. Stek resten av mjölken.
4. Koka ner äggen.
5. Diska stekpannan.
6. Blanda en klick smör i stekpannan.
7. Droppa en knapp deciliter av smeten i stekpannan.
8. Smaka lite på stekpannan så att smeten sprids ut.
9. Ät pannkakan när smeten stelnat och grädda lite till.
10. Pensla pannkakan på en tallrik.

vispa

lägg

blanda

vänd

tillsätt

värm

vicka

smält

häll

rör

Para ihop rätt ord med rätt förklaring. Dra streck.

1. En <i>rågad</i> msk socker	Inte riktigt en msk socker
2. En <i>struken</i> msk socker	En överfylld msk socker
3. En <i>dryg</i> msk socker	Lite mer än en msk socker
4. En <i>knapp</i> msk socker	Exakt en msk socker

Samma ord kan ibland betyda olika saker. Svara på frågorna.

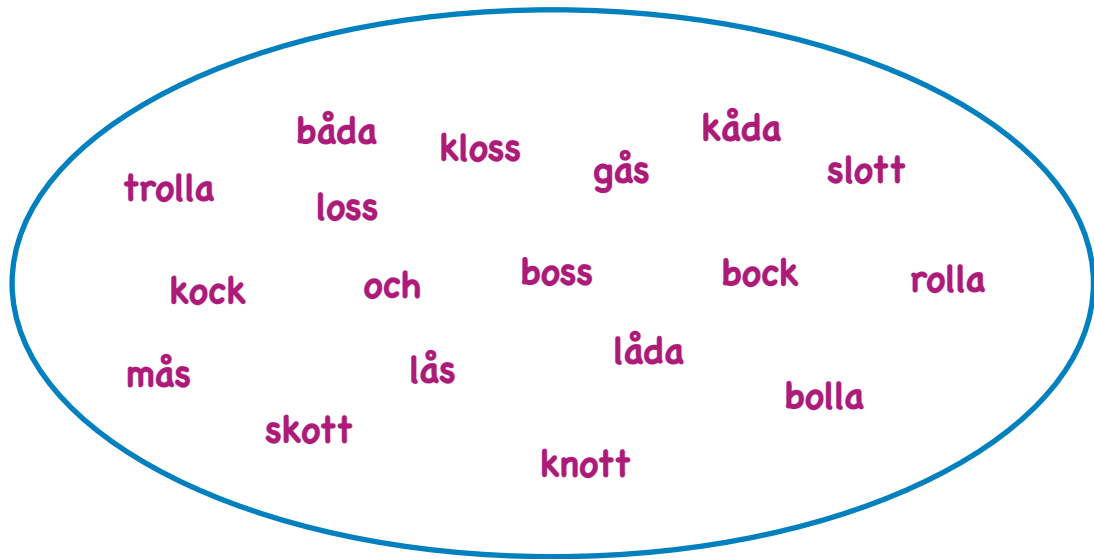
1. Vad menar man om man säger: "Nu är måttet *rågat*!"

2. Hur är en person som är *dryg*?

3. Vad menas med att en löpare *knappar in* på sina motståndare.

4. Vad menar man om man säger: "Ta på dig en *struken* skjorta."

Skriv de ord som rimmar bredvid varandra.

Bedöm

Struktur

Hur bra är ...?	Mycket bra	Bra	Behöver förbättras
1. rubriken	☐	☐	☐
2. listan med ingredienser	☐	☐	☐
3. arbetsgången	☐	☐	☐

Språkliga drag

Texten ...	Mycket bra	Bra	Behöver förbättras
1. är skriven i imperativ	☐	☐	☐
2. innehåller sambandsord för att binda ihop meningar	☐	☐	☐
3. innehåller bara nödvändiga adjektiv	☐	☐	☐
4. innehåller verb som har med matlagning att göra.	☐	☐	☐

Mata inte änderna med bröd

Vi är många, både barn och vuxna, som tycker att det är roligt att gå till vattnet och mata änderna. Tyvärr har de flesta gamla brödbitar med sig, trots att det inte är nyttigt för änderna att äta bröd. Vi bör därför genast sluta med det.

För det första är bröd ganska näringsfattigt. Det innehåller inte de näringsämnen som änderna behöver. När änderna blir mätta av brödbitarna söker de inte längre efter sin naturliga föda, och då kan de drabbas av näringsbrist.

För det andra växer änderna för fort om de får mycket bröd. Då kan det hända att vingarna inte hinner utvecklas ordentligt. När änderna sedan blir vuxna kan de inte flyga.

För det tredje måste änderna förstå att de ska flytta när vattendrag och sjöar börjar frysa. Om vi matar dem med brödrester förstår de inte att de måste flytta. Och eftersom brödresterna inte ger dem tillräckligt med energi kan det hända att de inte orkar flytta till öppet vatten, när de verkligen behöver.

Sammanfattningsvis finns det mycket som vi kan mata änderna med, om vi vill hjälpa dem. Experter rekommenderar att vi ger dem majs, ärtor, havregryn och solrosfrön. Så, fortsätt att mata änderna, men tänk på vad ni ger dem.

Vildanden Miriam Pettersson

Rädda kungsörnen

Även om det gjorts mycket för att antalet kungsörnar ska öka så måste det göras mer. Därför är det dags att skärpa straffen för allt som hotar kungsörnen. Jag vill att mina barn och barnbarn också ska få se den mäktiga örnen sväva i luften.

Slutligen måste de som plundrar kungsörnarnas bon och tar deras ägg också få ett kännbart straff. Äggen kan säljas till samlare för stora summor, så straffet måste vara hårt för att avskräcka boplundrarna.

I Sverige häckar nu cirka 600 par kungsörnar men antalet minskar för varje år. Nu är det dags att göra något. Skärp straffen för alla som gör något som hotar kungsörnen.

För det andra bör de som hugger ner höga träd i fjällvärlden straffas. Kungsörnen bygger sitt bo i höga träd och om den inte hittar några lämpliga träd att bygga bo i så lägger den inte några ägg, och då blir det inte några nya kungsörnar.

För det första bör alla som jagar kungsörn dömas till höga böter eller fängelse. Jakten är olaglig och utgör ett stort hot mot de kungsörnar som fortfarande häckar i Sverige.

Naturvännerna

Rädda kungsörnen

Slutligen måste de som plundrar kungsörnarnas bon och tar deras ägg också få ett kännbart straff.

För det andra bör de som hugger ner höga träd i fjällvärlden straffas.

Även om det gjorts mycket för att antalet kungsörnar ska öka så måste det göras mer.

Därför är det dags att skärpa straffen för allt som hotar kungsörnen.

Jag vill att mina barn och barnbarn också ska få se den mäktiga örnen sväva i luften.

Kungsörnen bygger sitt bo i höga träd och om den inte hittar några lämpliga träd att bygga bo i så lägger den inte några ägg, och då blir det inte några nya kungsörnar.

Äggen kan säljas till samlare för stora summor, så straffet måste vara hårt för att avskräcka boplundrarna.

I Sverige häckar nu cirka 600 par kungsörnar men antalet minskar för varje år.

Nu är det dags att göra något.

Skärp straffen för alla som gör något som hotar kungsörnen.

För det andra bör de som hugger ner höga träd i fjällvärlden straffas.

För det första bör alla som jagar kungsörn dömas till höga böter eller fängelse.

Naturvännerna

Vi	kom inte	i tid	till matchen	eftersom	tåget var	försemt.
Familjen Karlsson	får	ingen semester	i sommar	för	de måste hålla	sin kiosk
Hunden	haltar	på grund av	en skada	i tassen.		öppen.
Vattnet	i havet	är kallt	i dag	så därför	ska vi	inte bada.
På grund av	ett skyfall	är vägen	till skolan	avstängd.		
Tack vare	en modig	flickas	insats	kunde	den lilla	pojken
						räddas
						ur vattnet.
Eftersom	det redan	var sent	på kvällen	skyndade vi	oss hem.	
Jonas	åkte	i den brantaste	backen	eftersom	han är	jätteduktig.

Bygg simhallar vid alla skolor

Varje år dör mängder av människor i drunkningsolyckor. Det kan bero på att många människor bor långt ifrån en simhall och därför inte fått möjlighet att lära sig att simma. Om alla fick samma chans till simundervisning så tror jag att många av dessa olyckor skulle kunna undvikas. Därför tycker jag att man ska bygga simhallar vid alla skolor.

Till att börja med är det fel, orättvist och fruktansvärt att de som bor i stora städer ska ha större möjlighet att få bra simundervisning än de som bor i mindre samhällen. Bor man miltals ifrån en simhall har man naturligtvis inte tillgång till simundervisning på samma sätt som de som bor granne med simhallen.

Förutom att simma kan man också leka, vara med kompisar och ha kul i en simhall. I vissa städer finns det till och med äventyrsbad, som är ännu roligare. Borde inte alla barn få gå till en simhall och ha roligt lite då och då?

Dessutom ger simning bra motion och många klagar på att barn nuförtiden inte rör sig tillräckligt mycket, utan spelar tv-spel 100% av den tid då de inte är i skolan eller sover. Om det fanns simhallar vid alla skolor skulle säkert många barn mycket hellre vara där än sitta hemma vid datorn.

Slutligen vill jag än en gång understryka hur viktigt det är att alla barn lär sig simma. Många olyckor kommer att kunna undvikas om simkunnigheten blir bättre. Man får också ett bättre självförtroende i vattnet och kan njuta av alla tillfällen till lek och idrott som vatten kan erbjuda. Alltså, bygg simhallar vid alla skolor!

Bakelsen är god, smaskig och delikat.

Fåtöljerna i rummet är mysiga, sköna och bekväma.

Stegen till tornet är ranglig, ostadig och vinglig.

Den smakar sött. Den smakar gott. Den smakar vanilj.

En plats att längta till. En plats att minnas. En plats att besöka.

Vi måste ha ordentliga busshållplatser. Vi måste se till att våra barn har en säker skolväg. Vi måste stoppa planerna på att minska antalet hållplatser.

Tror ni verkligen att hundar trivs i bur?

Borde vi inte bevara våra parker?

Vill du verkligen delta i nedsmutsningen av våra hav?

Nöjesparken Bingen – ett nöje för miljoner barn.

Våra bästa sneakers väger
mindre än ingenting.

Handduken är mjukare än
sammet.

Tårarna kommer när jag tänker
på att parken kan bli en
parkeringsplats.

Tanken på en glass vid
sommartorpet gör mig yr av
glädje.

Vinn en miljon och gör det du
alltid önskat.

99 av 100 vill att en hockeyrink
ska byggas vid gamla fabriken.

100 % av mina kompisar får
spela spel så mycket de vill.

Alla barn skulle må bra av att
ha mera idrott på schemat,
minst 50 minuter 5 dagar i
veckan.

Argumentationsspelet

	1	2	3	4	5	6
1	Flickor arbetar mer än pojkar.	Internet borde vara stängt för barn under 10 år.	Det är bra med skoluniform.	Skolan bör servera frukost till alla elever.	Vänskap är viktigare än pengar.	Alla barn ska delta i städningen hemma.
2	Katter är bättre än hundar.	Det ska vara frivilligt att gå i skolan.	Det är onödigt med läxor.	Filmer med våldsinslag ska inte få visas.	Det är roligare med böcker än med filmer.	Krig är alltid fel.
3	Sverige borde avskaffa monarkin.	Hockeyspelare har för mycket betalt.	Förbjud alla djurförsök.	Barn borde få ta hand om sitt barnbidrag när de har fyllt 10 år.	Läxor är utvecklande.	Man borde inte få äta "skräpmat" mer än en gång i månaden.
4	Begränsa skärmtiden till fem dagar i veckan.	Förbjud biltrafik i centrum.	Inför obligatorisk läxläsning i skolan efter skoltid.	Man ska inte få ta med sig mobilen till skolan.	Rökning borde förbjudas, både bland barn och vuxna.	Alla borde ha samma lön oavsett yrke.
5	Barn under 18 år borde få åka gratis på bussar och tåg.	Avskaffa cykelhjälmstvängent för barn.	Att titta på film är nyttigt för barns utveckling.	Alla borde lära sig att spela ett instrument.	Inför skolaga i Sverige.	Att hålla djur i fångenskap i djurparker är grymt.
6	Avskaffa gratis skolmat.	Ibland är det bra med en "vilt" lögn.	Man lär sig mer av erfarenheter än av böcker.	Elever i åk 5 bör läsa tidningen varje dag.	Gratis körkort till alla sista året på gymnasiet.	Det borde vara förbjudet med långt hår i skolan.

Skribenten ställer frågor som inte behöver besvaras, eftersom svaren är självklara.	Skribenten använder tre synonymer för att understryka en ståndpunkt.
Skribenten använder ord och fraser som får läsaren att känna oro, ilska, glädje ...	Skribenten överdriver något, det som skrivs är inte helt sant.
Skribenten upprepar ord och fraser så att de fastnar i läsarens minne.	Skribenten lägger in statistik och siffror för att få något att verka mer eller mindre viktigt.
Överdrifter	Statistik och siffror
Grupper av tre	Retoriska frågor
Upprepningar	Känsloladdat språk
Vi måste skrika ut vår oro.	Ska de stackars små barnen inte få leka i sin kära skog?
Om gatan byggs om kommer tusentals olyckor att inträffa.	Det är inte rättvist att bara några får sovmorgon. Det är inte rättvist att bara några kan vara uppe sent. Det är inte rättvist att bara några är utvilade i skolan.
8 av 10 barn vill ha flera sovmorgnar.	Det är dumt, det är enfaldigt, det är idiotiskt.

Skribenten ställer frågor som inte behöver besvaras, eftersom svaren är självklara.	Skribenten använder tre synonymer för att understryka en ståndpunkt.
Skribenten använder ord och fraser som får läsaren att känna oro, ilska, glädje ...	Skribenten överdriver något, det som skrivs är inte helt sant.
Skribenten upprepar ord och fraser så att de fastnar i läsarens minne.	Skribenten lägger in statistik och siffror för att få något att verka mer eller mindre viktigt.
Överdrifter	Statistik och siffror
Grupper av tre	Retoriska frågor
Upprepningar	Känsloladdat språk

artig	hövlig	belevad
enkel	lätt	simpel
snäll	vänlig	godhjärtad
blyg	förlägen	tillbakadragen
djärv	modig	orädd
dold	gömd	osynlig
arg	ilsken	rasande
flamsig	tramsig	fjantig
grinig	gnällig	tjurig
hemsk	fruktansvärd	förfärlig
generös	givmild	gästfri

härlig	ljuvlig	underbar
energisk	arbetsam	flitig
inkorrekt	felaktig	oriktig
konkret	påtaglig	verklig
laglig	tillåten	legitim
mysig	trivsamt	skön
plötslig	oväntad	hastig
ranglig	ostadig	vinglig
reslig	stövuxen	lång
ömtålig	skör	känslig
farlig	riskfylld	vådlig

Skriv en övertygande mening om något du tycker är viktigt. Använd verben i den vänstra spalten.

Verb	Mening
instämmer	
tycker	
vet	
känner	
tror	
inser	
håller med om	

mörkna	murkna	fru	frö
brud	bröd	ful	föl
tö	tu	bur	bör
mur	mör	skjuta	sköta
rita	ryta	bita	byta
lisa	lysa	risk	rysk
rimma	rymma	lyda	lida
syl	sil	fyra	fira

Bedöm

Struktur

Texten innehåller ...	Mycket bra	Bra	Behöver förbättras
1. en tydlig åsikt	☐	☐	☐
2. tydliga argument	☐	☐	☐
3. en sammanfattning.	☐	☐	☐

Språkliga drag

Texten innehåller ...	Mycket bra	Bra	Behöver förbättras
1. sambandsord för att bygga längre meningar	☐	☐	☐
2. olika ord för tycker	☐	☐	☐
3. språkliga knep som: <ul style="list-style-type: none">• statistik• upprepningar• känsloladdat språk• grupper om tre• överdrifter• retoriska frågor.	☐	☐	☐

Tjuvgömman

Anna och Tomas var hos mormor i Dalarna. Det var sommarlovets första dag. De hade kommit till mormor med tåg och skulle stanna en hel månad. Mormors stuga låg ensligt i skogen vid en liten badsjö. Hon hade köpt den året innan och var i full gång med att renovera. Golven i köket och kammaren på bottenvåningen, där hon själv sov, hade hon slipat så de var ljusa och fina nu. På vinden fanns, förutom Tomas och Annas lilla sovrum med snedtak och nya vackra rosentapeter, ett stort rum där barnen ännu inte hade varit. Det rummet var en oinredd vind full med gammalt bråte, sa mormor. Hon skulle rensa där senare i höst kanske.

Den första natten vaknade Tomas av ett mystiskt ljud. Det var helt mörkt i deras rum och från vinden lät det som om någon släpade säckar över golvet.

– Vakna, Anna, vakna, viskade Tomas. Det låter konstigt från vinden!

Anna satte sig upp och slog då huvudet i snedtaket.

– Aaaj! gnällde hon. Vad är det? Jag hör ingenting.

Anna såg sin bror sitta alldeles skräckslagen i sängen på andra sidan rummet. Hon lyssnade spánt men hörde inget, förutom suset från de höga, mörka granarna som stod alldeles bakom stugan.

– Hör du något nu? undrade hon.

Tomas skakade på huvudet.

– Nej, men jag hörde alldeles nyss. Det lät som om någon släpade något över taket eller på golvet ute på vinden.

– Och vem skulle släpa något på mormors tak mitt i natten? fnös Anna. Lagg dig ner och sov nu. Jag låter sänglampan vara tänd en stund om du vill.

Med täcket över huvudet kröp Tomas ner i sängen igen. Han låg och vred sig länge och lyssnade efter det mystiska ljudet. Till slut somnade han.

Nästa morgon, när Tomas vaknade, var Annas säng redan tom. Han sträckte på sig och tänkte på hur fänig han varit på natten, när han hade inbillat sig att det var någon på vinden. Snabbt fick han på sig sina shorts och en blå- och vitrandig tröja. Barfota sprang han sen ner till köket.

Mormor gräddade pannkakor och vid det stora runda bordet satt redan Anna och lassade in med stor aptit. Ute strålade solen från en klarblå himmel.

– Sätt dig och ät nu, sjusovare, skrattade mormor. Sen får ni gå ner till sjön och känna på vattnet. Kanske det är varmt nog för ett dopp.

Efter en härlig dag med massor av bad och mormors goda gädda med färskpotatis till middag, var det dags att gå och lägga sig i det lilla rosenrummet igen. Just som Anna och Tomas skulle gå uppför trappan bankade det på dörren.

– Kom in! ropade mormor.

En äldre man, lång och mager, klev in genom dörren. Det stripiga håret föll ner i pannan på honom och det var svårt att se hans ansikte.

– God kväll, muttrade mannen. Jag heter Eskil och bor bortanför viken. Jag ville bara tala om att jag sett en okänd man smyga omkring nere vid sjön. Så se till att låsa dörren, för man vet ju aldrig.

På natten vaknade Tomas och hörde åter det konstiga ljudet. Han väckte Anna och den här gången hörde även hon släpljud från vinden. Stela av skräck satt de hopkrupna i sina sängar.

När det underliga ljudet tystnat, tänkte Anna att det kanske var den där Eskil som hade en tjuvgömma i mormors hus.

– I morgon när det är ljus undersöker vi vindsrummet, viskade Anna. Och sen berättar vi för mormor vad vi hittat. Hon får ringa polisen och rapportera.

I det varma solskenet nästa morgon verkade nattens upplevelser helt överkliga, men barnen bestämde sig ändå för att undersöka vindsrummet. Efter frukosten smög de sig uppför den smala branta trappan och drog i dörrens handtag. Med ett gnisslande gled dörren upp.

Plötsligt kom något stort och svart flaxande förbi deras huvuden. Både Tomas och Anna skrek till och mormor kom springande.

– Vad i all världen gör ni här?

Tomas och Anna berättade i munnen på varandra om de konstiga ljuden som de hade hört, och att de trodde att den där Eskil var en tjuv, och att de hade tänkt undersöka om vinden var hans tjuvgömma.

– Men kära barn, skrattade mormor, ljudet som låter så där beror på granarna på baksidan. När det blåser, som det ju gjorde i går natt, så skrapar grenarna mot taket och väggen på stugan. Det glömde jag att tala om för er.

– Men vad var det där svarta? undrade Anna.

– Det var nog bara en fladdermus, svarade mormor.

Vad mycket man kan inbilla sig när det är mörkt, tänkte Tomas för sig själv. Hädanefter ska jag inte vara så lättskrämd, utan bara njuta av sommarlovet.

Skriv en mening till varje sambandsord så att det blir en berättelse.

Flera dagar gick _____

Den här gången _____

När _____

Då _____

Men innan _____

Under tiden _____

Så småningom _____

Plötsligt _____

Till slut _____

Vilse

På sommarlovets sista dag hade de fyra vännerna, Jakob, Maria, Ahmed och Rut gjort en utflykt till Brobergets friluftsområde. Den stora skogens många stigar hade lett dem längre och längre in och plötsligt var de vilse.

När regnet började ösa ner bestämde de sig för att söka skydd under en stor gran. Som tur var hade de matsäck med sig och i skydd av granens täta grenar mumsade de på varm choklad, goda mackor och härliga bullar.

Just när de började tycka att det var riktigt mysigt började det att åska och blixtra. De kröp närmare varandra för de kände sig lite rädda. Vinden skakade det stora trädet och åskmolnen gjorde att det mörknade omkring dem. Plötsligt ropade Jakob:

- Det är farligt att vara under ett träd när det åskar. Vi måste flytta oss.
- Vi springer till det gamla ödehuset därborta, skrek Maria.

Några minuter senare var de alla på väg i det häftiga regnet. Det blåste så att de hade svårt att hålla balansen och det hade blivit nästan helt mörkt. De kunde bara ana konturen av det gamla övergivna huset.

Maria stannade till. Vad var det där, i ett av fönstren? Var det ett ljus? Eller inbillade hon sig bara? Hon fortsatte efter de andra och försökte skaka av sig den obehagliga känslan.

Efter att ha brutit upp dörren kom de in i huset och var skyddade från regnet och blåsten. De tog av sig de blöta skorna och jackorna och satte sig i en ring för att fundera på vad de skulle göra. Mobilerna hade ingen täckning, så de kunde inte kalla på hjälp och ingen av dem visste åt vilket håll de skulle gå för att komma hem.

– Vi får stanna här i natt, sa Rut. Det är bara dumt att ge sig ut i ovädret. Nu äter vi lite av vår matsäck och sen sover vi.

Jakob och Ahmed höll med men Maria blev alldeles blek. Tänk om det verkligen var ett ljus hon hade sett. Tänk om det fanns någon i huset.

De plockade upp den matsäck de fått med sig från gömstället under granen och alla satt tysta en stund. Plötsligt hörde de ett ljud. Vad var det? Var det blixten som slagit ner eller var det någon utanför fönstret? De fyra vännerna tog tag i varandra och tittade skräckslaget ut mot den mörka gårdsplanen. Det brakade till igen och de hörde en röst skrika:

- Se upp för hinken!
- Pappa, skrek Maria och rusade ut genom dörren.

Vilse

På sommarlovets sista dag hade de fyra vännerna, Jakob, Maria, Ahmed och Rut gjort en utflykt till Brobergets friluftsområde. Den stora skogens många stigar hade lett dem längre och längre in och plötsligt var de vilse. När regnet började ösa ner bestämde de sig för att söka skydd under en stor gran. Som tur var hade de matsäck med sig och i skydd av granens täta grenar mumsade de på varm choklad, goda mackor och härliga bullar. Just när de började tycka att det var riktigt mysigt började det att åska och blixtra. De kröp närmare varandra för de kände sig lite rädda. Vinden skakade det stora trädet och åskmolnen gjorde att det mörknade omkring dem. Plötsligt ropade Jakob:

- Det är farligt att vara under ett träd när det åskar. Vi måste flytta oss.
- Vi springer till det gamla ödehuset därborta, skrek Maria.

Några minuter senare var de alla på väg i det häftiga regnet. Det blåste så att de hade svårt att hålla balansen och det hade blivit nästan helt mörkt. De kunde bara ana konturen av det gamla övergivna huset. Maria stannade till. Vad var det där, i ett av fönstren? Var det ett ljus? Eller inbillade hon sig bara? Hon fortsatte efter de andra och försökte skaka av sig den obehagliga känslan. Efter att ha brutit upp dörren kom de in i huset och var skyddade från regnet och blåsten. De tog av sig de blöta skorna och jackorna och satte sig i en ring för att fundera på vad de skulle göra. Mobilerna hade ingen täckning, så de kunde inte kalla på hjälp och ingen av dem visste åt vilket håll de skulle gå för att komma hem.

– Vi får stanna här i natt, sa Rut. Det är bara dumt att ge sig ut i ovädret. Nu äter vi lite av vår matsäck och sen sover vi.

Jakob och Ahmed höll med men Maria blev alldeles blek. Tänk om det verkligen var ett ljus hon hade sett. Tänk om det fanns någon i huset. De plockade upp den matsäck de fått med sig från gömstället under granen och alla satt tysta en stund. Plötsligt hörde de ett ljud. Vad var det? Var det blixten som slagit ner eller var det någon utanför fönstret? De fyra vännerna tog tag i varandra och tittade skräckslaget ut mot den mörka gårdsplanen. Det brakade till igen och de hörde en röst skrika:

- Se upp för hinken!
- Pappa, skrek Maria och rusade ut genom dörren.

Olika inledningar – beskrivning, händelse, dialog, varning och fråga

<p>”Nu måste du vara färdig! Vi måste snart iväg!” Det var mamma som ropade. Vi skulle ut på cykelsemester och jag hade inte packat ner regnkläderna. ”Det där skulle du ha gjort igår! Jag sa till dig flera gånger”, fortsatte hon surt.</p>	<p>– Nu har jag letat i en hel kvart! Jag är säker på att jag hade jackan med hem från skolan igår. Det var min syster som röjde runt i garderoben utan resultat.</p>
<p>”Idag läste jag i tidningen att ovanligt många har anmält sin cykel stulen”, berättade Jonas när vi träffades på lunchrasten. ”Tydligt är det en liga som snor cyklar med hjälp av lastbil på nätterna”, fortsatte han.</p>	<p>– I helgen ska jag och Julia gå och simma. Vill du hänga med? ropade Lotta precis innan jag gick in i porten hemma. Först blev jag förvånad, men sedan jätteglad. Det var första gången någon i den nya skolan hade bett mig hänga med på någonting.</p>
<p>– Om du berättar vad du sett för någon kommer du att få ångra dig, väste mannen. Stick iväg hem nu och glöm det här. Jag var alldeles omtumlad och rädd men sprang därifrån det fortaste jag kunde.</p>	<p>Solen lyste in genom de vita, flortunna gardinerna, rätt på katten Viva som låg utsträckt på soffan. Viva var en helt vanlig, randig bondkatt, som min moster hade fått av sina grannar när de flyttade. Hon såg i alla fall ut som en helt vanlig katt! Fast på senaste tiden hade jag börjat undra.</p>
<p>Jag gick genom parken. Det var sent nu, jag skulle ha varit hemma för över en timme sedan. Träden höjde sig som hotande jättar över mig och det prasslade i höstlöven. Ibland trodde jag att de följde efter mig, men när jag tittade bakåt såg jag ingenting. Bara mörker.</p>	<p>Rummet jag kom in i var ganska stort. Väggen direkt till höger var täckt av bokhyllor. På andra sidan rummet stod en vinröd soffgrupp med ett ovallt soffbord i ett mörkt träslag. På bordet låg kuvertet! Golvet var täckt av en jättestor mönstrad matta. Det var alldeles tyst. Jag smög mig fram mot soffbordet för att ta kuvertet. Då hörde jag hur dörren öppnades bakom mig.</p>

Hon gick in genom portvalvet och kom in på en underbar, kringbyggd gård med gräsytor och promenadgångar kantade av rosa rosenrabatter. Lite längre bort fanns en berså. Solen höll just på att gå ner och gården var tom. Hon började gå mot Evas port när hon plötsligt hörde ett kvävt rop.

Han hade ljusblå jeans och en randig tröja, håret var kort och mörkt, och han bar solglasögon. Hon var också klädd i jeans, men hennes var svarta och ganska nötta, och så hade hon en svart tunika. Det blonda håret var slarvigt uppsatt med en lila hårklämma. De såg ut att ha bråttom när de kom ilande över torget. Vart var de på väg den här gången?

Telefonsamtalet kom klockan tio, precis som vanligt! Det hade ringt varje kväll klockan tio i en veckas tid nu. Och varje gång jag lyfte luren, var det enda jag hörde svag musik. Men ingen människa sa något.

Jag vaknade upp på sjukhuset och pappa satt vid min sida. Hur hade jag hamnat där? Så mindes jag. Jag hade cyklat nerför backen på väg till skolan. Jag var lite sen, så jag hade trampat på för att få upp farten ännu mer. Sen blev det mörkt.

Hela gänget stod där på cykelvägen när jag och Adde kom cyklande. Och de tänkte inte flytta på sig, det var tydligt.
– Vad ska vi göra? viskade Adde.
– Ingenting, cykla bara på. Men vad du än gör så stanna inte! svarade jag.

Signalen gick och matchen var slut. Vi hade vunnit den här gången. Skrikande och skrattande sprang vi ut i omklädningsrummet och på nolltid var vi alla i duschen. Vi berömde varandras insatser och kommenterade det andra laget prestationer. Perra var den förste som kom ut från duschrummet. Vi kunde höra hans ilskna tjut.
– Vad i h-vete har hänt här? Allt är borta! Skåpen är länsade!

Jag såg bollen komma flygande, rätt in i tant Svenssons fönsterruta. Men jag såg inte varifrån den kom. Tant Svensson kom utrusande och högg tag i min tröja och skrek att nu hade hon äntligen fått fast marodören! Vad då marodör? Jag var ju bara på väg hem.

Gå aldrig in i vindsrummet hade hans farmor sagt.

Den som öppnar kistan kommer att drabbas av många olyckor, stod det skrivet på en lapp på väggen.	Mamma och pappa hade alltid sagt att vi inte fick leka vid det fallfärdiga, gamla huset.
Tillträde förbjudet stod det på en skylt och under texten hade någon målat en dödskalle.	Vår första regel för utflykter var att vi alltid skulle hålla ihop två och två.
Vad var det som skymtade bakom den stora stenen?	Vem hade skrivit meddelandet på väggen?
Varför kom inte Karin till kiosken som hon sagt att hon skulle?	Hur kunde vi glömma ficklamporna?
Vart hade tjuvarna tagit vägen efter inbrottet?	

Utveckla meningar

Utveckla den här meningen	
BYT UT substantiv	
BYT UT verb	
LÄGG TILL ett adjektiv	
LÄGG TILL ett adverb - HUR	
BÖRJA MENINGEN med adverbet - HUR	

Utveckla meningar

Utveckla den här meningen	
BYT UT substantiv	
BYT UT verb	
LÄGG TILL ett (eller flera) adjektiv	
LÄGG TILL ett (eller flera) adverb - HUR	
BÖRJA MENINGEN med adverbet - HUR	
HÄNG PÅ information om NÄR	
BÖRJA MENINGEN med informationen om NÄR	
HÄNG PÅ information om VAR eller VART	
BÖRJA MENINGEN med informationen om VAR eller VART	

Utveckla meningar

Utveckla den här meningen	
BYT UT substantiv	
BYT UT verb	
LÄGG TILL ett (eller flera) adjektiv	
LÄGG TILL ett (eller flera) adverb - HUR	
BÖRJA MENINGEN med adverbet - HUR	
HÄNG PÅ information om NÄR	
BÖRJA MENINGEN med informationen om NÄR	
HÄNG PÅ information om VAR eller VART	
BÖRJA MENINGEN med informationen om VAR eller VART	
BYGG UT meningen med information om VARFÖR genom att använda ett sambandsord	
BÖRJA MENINGEN med informationen om VARFÖR	

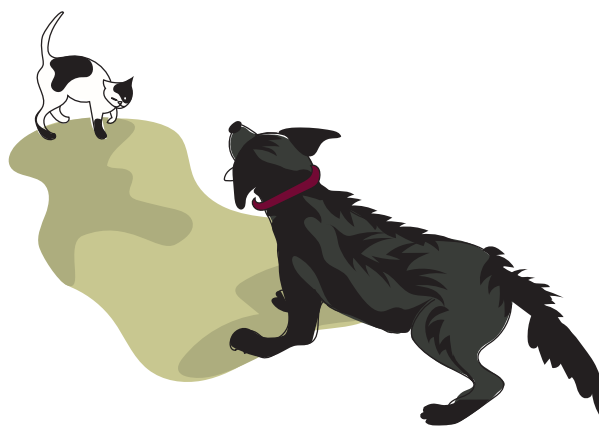
Förbättra texten genom att bygga ut och bygga om meningarna.

Alex och John och jag gick till skolan. Vi såg ingen på skolgården. Vi gick in genom grinden. Det var tyst. Vi sprang in. Dörren smällde igen. Vi smög in i klassrummet. Vi tittade runt i rummet. Det fanns ingen där. Vi skrev på tavlan. Alex hörde ett ljud.

Läs meningarna. Diskutera sedan frågorna.

1. Hunden skällde.
2. Mannen röt.
3. Ut ur huset kom en pojke och han tog tag i hundens koppel.
4. Den stora svarta hunden morrade argt.
5. När mannen skrek till blev hunden lugn, men när katten kom började hunden att morra igen.
6. Vid husets dörr stannade katten och fräste argt.
7. Skällande ryckte hunden till i kopplet så att pojken ramlade.

- Vilka av meningarna är enkla? _____
- Vilka är sammansatta? _____
- Vilka är komplexa? _____

Börja med sambandsordet och sätt sedan samman de två enkla meningarna till en komplex mening. OBS! Tänk på att ordföljden måste ändras och att interpunktionen blir en annan.

Sambandsord	Mening 1	Mening 2
1. Eftersom	Han var försenad.	Han smög uppför trappan.
2. Trots att	Det fanns massor att göra.	Hon tänkte läsa tidningen nu.
3. När	Dörren öppnades.	Peter darrade av skräck.
4. Varje gång	Det var städdags.	Anna sprang hem till en kompis.
5. Ifall	Fönstret stod på glänt.	Katten kunde ta sig in.
6. Eftersom	Det regnade så mycket.	Hunden flydde in i hundkojan.
7. Om	De var lediga.	De skulle gå på Skansen.
8. Fast	Maten var kall.	Hon måste äta upp den.
9. Medan	Barnen var hos mormor.	De passade på att gå på bio.
10. Så länge som	Det var vinter.	Lisa måste ha mössa på sig.

Läs dikten som inleds med adverb.

Mjukt talade hon till barnet
Mjukt klappade hon hunden
Mjukt trampade hon på myran
Mjukt drog den sin sista suck

Skriv en egen dikt där varje rad börjar med adverbet *Hårt*.

Lukt, syn, känsel, hörsel eller smak?

En ljuvlig doft av nybakat bröd strömmade emot henne.	När vi öppnade den tunga källardörren slog en stank av ruttan fisk emot oss.	Luften var tung av den söta doften från hundratals rosor.
Där var ljudet igen! Ett svagt surrande ljud som stegrades minut för minut.	När den nypumpade fotbollen flög genom fönsterrutan hördes det skarpa klirrandet av krossat glas.	Ljudet av en sladdande cykel, följt av skramlet när den slängdes mot väggen var det första han hörde.
När jag försiktigt kikade ut på den mörka gården såg jag en diffus skugga smita in bakom den täta och högväxta bersån.	Taket var murket och hade fallit in på flera ställen och fönsterrutorna såg ut som tomma, svarta jätteögon.	Innanför de höga grindarna bredde trädgården ut sig med vajande, färgsprakande sommarblommor.
Lassies mjuka päls var som siden mot hans bara ben. Med den svala nosen puffade hunden på honom för att få sin smaskiga belöning.	Regnet piskade som vass småspik mot hennes varma röda ansikte och skavsåren på hennes ömma hälar gjorde sig hela tiden påmindra.	Han trevade försiktigt med händerna på den skrovliga väggen när han plötsligt kände något mjukt och kallt mot fingertopparna.
Inne i slottet hade luften stått stilla i årtionden. Det luktade unket och instängt.	Sedan hördes snabba steg komma uppför den smala trappan och ett ivrigt bankande på dörren.	Stanken från hans gamla strumpor gjorde det nästan svårt att andas.

<p>Att det var surströmmingspremiär den kvällen gick inte att ta miste på.</p>	<p>Nu i skymningen såg de stora ekarna ut som farliga varelser, som sträckte sina kraftiga armar och sina långa beniga fingrar efter mig.</p>	<p>Jag hade aldrig smakat något så underbart som dessa krispiga tunnpannkakor med mosade smultron.</p>
<p>Usch, fy vad äckligt! Mjölken är gammal! skrek jag. Men mamma sa bara att mjölken inte "hade gått ut" än.</p>	<p>Tveksamt stoppade jag den lilla, friterade bläckfiskbiten i munnen. Jag tuggade och tuggade, och det var gott!</p>	<p>– Inget smakar bättre än sushi, sa min morfar. Jag trodde att han skojade.</p>
<p>Gången var trång, så trång att jag kände hur väggens tegelstenar rispade hårt mot min rygg.</p>	<p>Golvet kändes halt och slemmigt mot mina bara fötter och jag hasade försiktigt framåt, när stortån plötsligt stötte emot något kallt och hårt.</p>	<p>Jag grävde oförtrutet vidare med mina bara händer och plötsligt kände jag något lent mot fingrarna.</p>
<p>Huset var helt vanligt med en port med fönster i. Väggarna i trapphuset var gråa med en röd rand mitt på.</p>	<p>Volvon var vinröd och klädseln på sätena var svart och grön.</p>	<p>Vi såg ut över dalen och långt där nere såg vi några små hus. Det steg upp rök från skorstenarna.</p>
<p>Vi cyklade genom skogen och det var alldeles tyst. Nej, inte riktigt tyst, för vi hörde ett svagt brummande ljud.</p>	<p>Det godaste jag vet är nygräddade scones med jordgubbssylt och tjock grädde.</p>	<p>De nya skorna var tillverkade i finaste läder och kändes mjuka som en handske på foten.</p>

Verb

dansade	skuttade	tassade
omfamnade	nynnade	ljög
väste	spottade	hånlog
ylade	piskade	sludrade

Adjektiv

näpen	len	ljus
förtorkad	dunlätt	öm
strålande	bruten	övervuxen
dunkel	dyster	rasande

Gör berättelsen färdig genom att skriva passande verb och adjektiv på skrivraderna.

– Det här _____ huset borde ni köpa, _____ den _____ mäklaren.

Han _____ sin _____ bil på den _____ vägen upp mot huset.

Vi _____ och började gå mot den _____ porten.

När mäklaren tog i det _____ handtaget _____ det och han stod där med en _____ min.

– Det går lätt att ordna, _____ han och _____ upp dörren med en _____ skruvmejsel som han _____ i sin portfölj.

Vi gick in och _____ omedelbart den _____ lukten av _____ fisk.

Mäklaren _____ genast till ett _____ fönster och _____ det så att _____ luft kunde komma in.

Vi _____ vidare genom _____ och _____ rum på den nedre våningen. Varför borde vi köpa det här _____ rucklet, _____ vi alla.

En _____ trappa ledde upp till andra våningen. De _____ trappstegen
_____ när vi _____ upp för att _____ vad som fanns där.

De _____ fönsterrutorna hade inte _____ på många år
och _____ knappt in något ljus. Övervåningen _____ av ett
enda _____ rum med _____ och _____ tapeter som
_____ när vi gick förbi.

– Varför i all världen borde vi köpa det här _____ rucklet, frågade min mamma.

– Det _____ priset, _____ mäklaren.

Ni kan inte _____ ett så här _____ hus någonstans för det
_____ priset.

Vi hade inte mycket pengar. Det var den _____ sanningen. Så vi _____
det _____ huset och ett _____ äventyr började.

Liknelser används ofta för att skapa en inre bild. Välj bland orden i rutan och skriv dem i meningarna.

en stucken gris bär en spegel en kyrkråtta en bomb
en varg ett asplöv en plätt en nötkärna ett troll

1. Det var alldeles vindstilla nere vid sjön. – Sjön ligger blank som _____ , utropade min syster.
2. När vi simmat och lekt en lång stund gick vi upp. Du darrar ju som _____ , sa mamma.
3. Min pappa är aldrig sjuk. – Jag är frisk som _____ , brukar han säga.
4. Pelle får veckopeng. Ändå är han fattig som _____ , i slutet av veckan.
5. Hoppas middagen är färdig snart. Jag är hungrig som _____
6. Mina kusiner är tvillingar, de är lika som _____
7. Att vispa pannkakssmet är lätt som _____
8. Farbror Joakim är rik som _____
9. – Skrik inte så högt, klagade farmor, du låter som _____
10. Nyheten slog ner som _____

Svårstavade ord ur texten

1.	snedtak	16.	sjusovare
2.	alldeles	17.	glömde
3.	somnade	18.	visste
4.	pannkakor	19.	gnällde
5.	berättar	20.	huvudet
6.	överkliga	21.	snabbt
7.	så småningom	22.	muttrade
8.	skynda	23.	plötsligt
9.	hjälp	24.	korridoren
10.	renovera	25.	aldrig
11.	oinredd	26.	någonstans
12.	mystiskt	27.	trädgård
13.	konstigt	28.	tillräckligt
14.	lyssnade	29.	alltid
15.	morgon	30.	gamla

Ute utan lov

Försiktigt öppnade Sara dörren. Hon smög huttrande ut i den kyliga natten. Varför hade hon gått med på det här? Utan att se sig om skyndade hon sig ner till kiosken där hon skulle möta de andra.

Skrattande kom de emot henne och de började alla gå mot bryggan vid den lilla sjön. Någon började nynna på en sång och de andra stämde in.

– Har vi allt vi behöver? frågade Ivan.

– Jadå, vi har korv, bröd, senap och ketchup och massor att dricka och till och med marshmallows, svarade Mona. Ved till elden finns nere vid sjön.

När de kom ner till sjön tog några fram sina gitarrer. De satte sig på bryggan och spelade och sjöng medan resten samlade ved och tände elden. Brasan sprakade mysigt i den mörka kvällen.

Plötsligt hörde de en gren knäckas i skogen. Var det någon där? Alla blev tysta. Nu var det inte mysigt längre och Sara ångrade redan att hon smugit ut utan sina föräldrars lov. Från skogen hördes ingenting, allt var bara tyst och alla satt blick stilla.

Så småningom slappnade alla av och den goda stämningen kom tillbaka.

– Det var nog bara en hare, sa Sara morskt och alla skrattade.

I samma ögonblick knakade det till igen och en stor varelse visade sig i skogsbrynet bara tjugo meter bort. Sara skrek och kastade sig bakåt. Där, längst ute på bryggan, satt Jakob och dinglade med benen.

När Sara kastade sig bakåt knuffade hon till honom. Han tappade balansen och föll ner i det iskalla vattnet. Först skrek alla. Sedan blev det tyst. För Jakob syntes inte till. De såg bara den svarta vattenytan.

Plötsligt dök Ivan i vattnet. Efter ett ögonblick som verkade som en evighet kom han upp igen, och han höll Jakob under armarna. Alla hjälptes åt att dra upp pojkarna och snart satt de på bryggan igen.

– Jag kan inte simma, viskade Jakob generat, och jag hamnade under bryggan. Tack Ivan!

– Men vad var det som kom ut ur skogen? undrade Sara.

– Såg du inte? Det var en älg. Men den blev rädd när du skrek och sprang tillbaka in i skogen, svarade Mona.

Vad dum hon hade varit. Det här hade kunnat sluta illa och då hade det varit hennes fel. Aldrig mer skulle hon gå ut utan lov och hon skulle lära sig livräddning så att hon också skulle kunna rädda liv, så som Ivan hade gjort i kväll.

Kort, slagkraftig mening

Mening med bara ett ord

Adverb eller preposition i början av meningen

Reaktioner hos huvudpersonen

Skrämmande beskrivning

En fråga till läsaren

Bedöm

Struktur och innehåll

	Ja	Nej
1. Har berättelsen en spännande rubrik?	☐	☐
2. Lockar inledningen till läsning?	☐	☐
3. Känns miljön spännande?	☐	☐
4. Finns det både lugna och spännande avsnitt?	☐	☐
5. Avslutas berättelsen på ett intressant sätt?	☐	☐

Språkliga drag

1. Finns det både långa och korta meningar?	☐	☐
2. Börjar någon mening med sambandsord, adverb eller preposition?	☐	☐

Hur uppstår ett jordskalv?

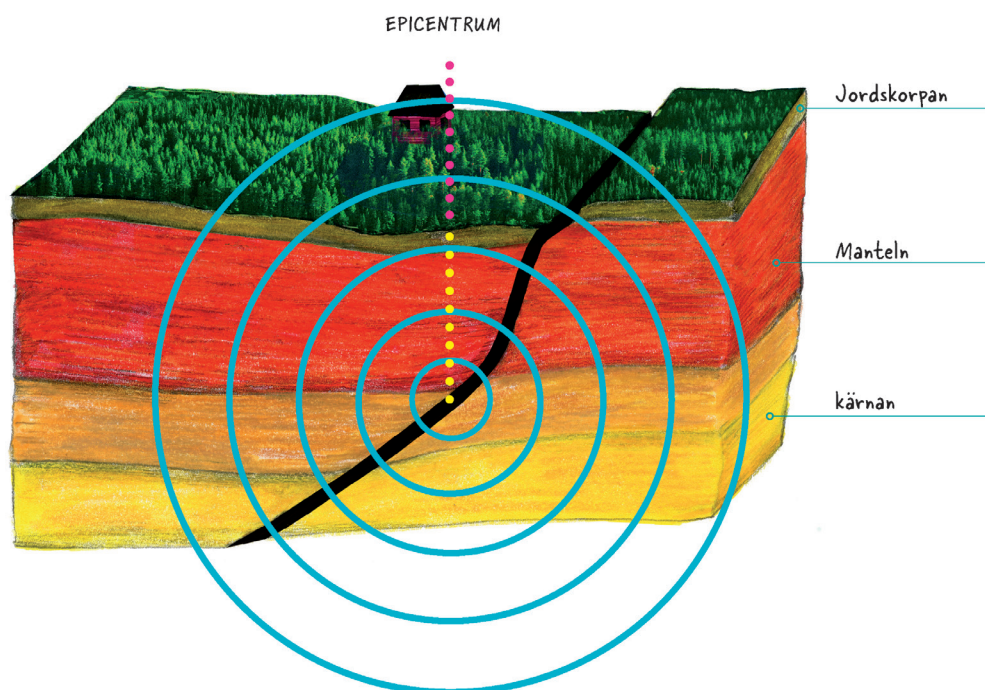
Vid ett jordskalv skälver jorden, det vill säga marken skakar.

Jordens yttre skal kallas jordskorpan. Den består av flera enorma och oregelbundna flak, så kallade tektoniska plattor. Dessa flyter på manteln, som består av smält berg. Plattorna passar ihop som pusselbitar och täcker hela jordytan. En del plattor bär upp landmassor och andra utgör havsbotten.

Eftersom kanterna på plattorna är ojämna så händer det ibland, när de rör sig mot eller längs med varandra, att de hakar ihop. Då byggs det upp starka spänningar i jordskorpan, och när den till slut brister så släpper spänningarna och marken flyttas, ibland flera meter. Det är det som är ett jordskalv.

Området rakt ovanför den plats där skalvet inträffar kallas epicentrum. Från jordskalvet sprids vibrationsvågor utåt, vilket gör att det kan kännas många mil från den plats där det inträffade.

Varje år sker mer än en halv miljon jordskalv, men de flesta är mycket små och märks inte alls. Dessa orsakar bara mindre skador, men ett fåtal jordskalv är så kraftiga att de orsakar svåra skador på byggnader, vägar och broar, ibland med många dödsoffer som följd.

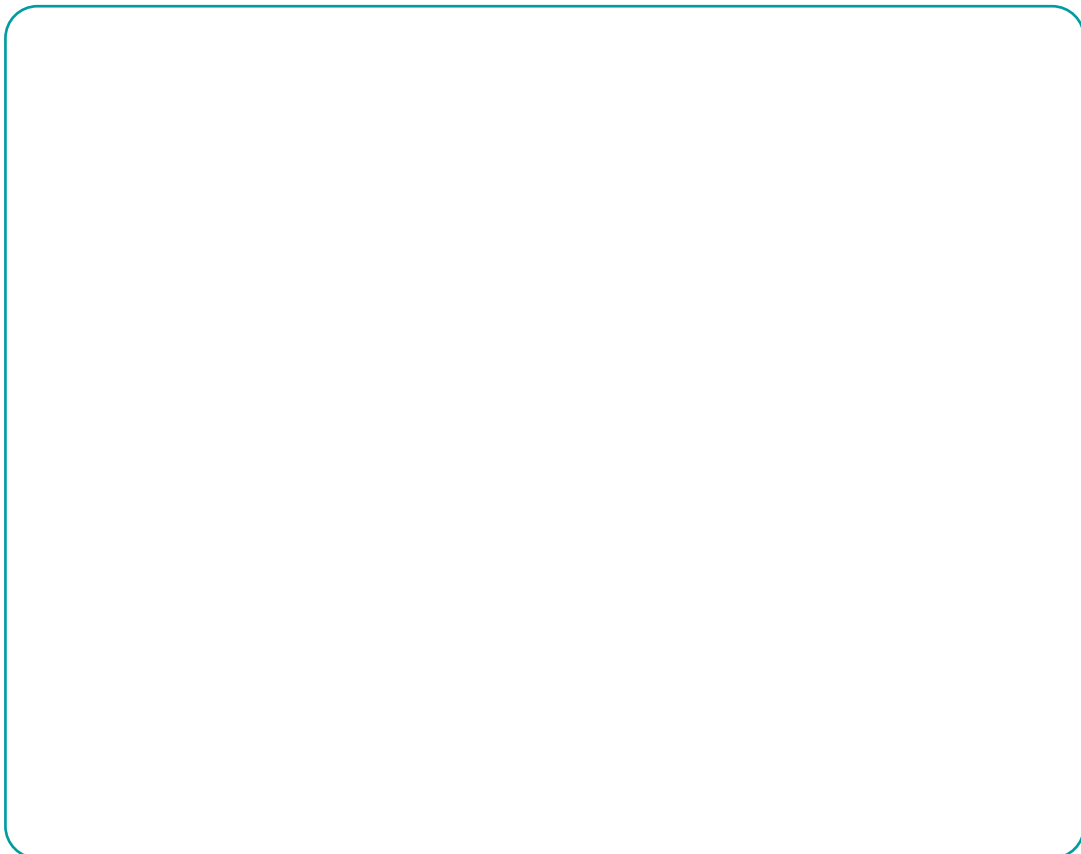
Hur uppstår ett vulkanutbrott?

En vulkan är ett berg som byggts upp av lava och sten som har sprutat upp ur jordens inre. Ibland får en vulkan ett utbrott och då sprutar mera lava och sten upp ur berget.

Jorden består av tre lager. Längst in finns kärnan som är så varm att allt där är flytande. Detta material kallas magma. Utanför kärnan finns manteln som är fast till formen, men också mycket varm. Ytterst finns jordskorpan som består av jättestora plattor. Dessa plattor rör sig hela tiden eftersom de flyter på den varma manteln.

I jordens inre bildas hela tiden ny magma som behöver utrymme. Därför pressas magman utåt i sprickor och håligheter. När trycket från magman blir tillräckligt stort sprängs berggrunden och en blandning av smält berg, aska, sten och gas sprutar ut. Det glödande material som sprutar ut ur vulkanen och sedan rinner ner längs bergets sidor, kallas för lava.

Vid stora vulkanutbrott skadas ofta människor och djur av rinnande lava eller fallande stenar. Om vindarna för med sig askan högt upp i luften, och sprider den över stora områden, kan askan orsaka stora problem för flygtrafiken. Om aska tränger in i flygplanens motorer kan de sluta fungera.

Eftersom den varma luften inne i tratten fortsätter att stiga uppåt fungerar den som en dammsugare.

Varm luft stiger alltid uppåt.

Till slut dör tornadon, det händer när balansen mellan varm och kall luft har återställts.

En tornado är en stark snurrande vind, som kan uppstå när kall torr luft möter varm fuktig luft och ett åskmoln bildas på himlen.

Det är den roterande luften som bildar en tornado.

Tornadon formas till en hög smal tratt, som sträcker sig från molnet mot marken.

Hur bildas en tornado?

Om den varma luften stiger mycket snabbt rusar ny luft in för att fylla tomrummet.

När luften rusar in i tomrummet börjar den ibland rotera.

En kraftig tornado kan slita med sig hus, bilar och träd.

Det glödande material som sprutar ut ur vulkanen och sedan rinner ner längs bergets sidor kallas för lava.

Hur uppstår ett vulkanutbrott?

I jordens inre bildas hela tiden ny magma som behöver utrymme. Därför pressas magman utåt i sprickor och håligheter. När trycket från magman blir tillräckligt stort sprängs berggrunden och en blandning av smält berg, aska, sten och gas sprutar ut.

En vulkan är ett berg som har byggts upp av lava och sten som har sprutat upp ur jordens inre. Ibland får en vulkan ett utbrott och då sprutar mera lava och sten upp ur berget.

Vid stora vulkanutbrott skadas ofta människor och djur av rinnande lava eller fallande stenar. Om vindarna för med sig askan högt upp i luften, och sprider den över stora områden, kan även askan orsaka stora problem.

Jorden består av tre lager. Längst in finns kärnan som är så varm att allt där är flytande. Detta material kallas magma. Utanför kärnan finns manteln som är fast till formen, men också mycket varm. Ytterst finns jordskorpan som består av jättestora plattor. Dessa plattor rör sig hela tiden eftersom de flyter på den varma manteln.

Vid stora vulkanutbrott skadas ofta människor och djur av rinnande lava eller fallande stenar.

I jordens inre bildas hela tiden ny magma som behöver utrymme.

Ibland får en vulkan ett utbrott och då sprutar mera lava och sten upp ur berget.

En vulkan är ett berg som har byggts upp av lava och sten som har sprutat upp ur jordens inre.

Hur uppstår ett vulkanutbrott?

Om vindarna för med sig askan högt upp i luften och sprider den över stora områden orsakar även askan stora problem.

Dessa plattor rör sig hela tiden eftersom de flyter på den varma manteln.

Utanför kärnan finns manteln som är fast till formen, men också mycket varm.

Jorden består av tre lager.

Längst in finns kärnan som är så varm att allt där är flytande.

Detta material kallas magma.

Ytterst finns jordskorpan som består av jättestora plattor.

Därför pressas magman utåt i sprickor och håligheter.

När trycket från magman blir tillräckligt stort sprängs berggrunden och en blandning av smält berg, aska, sten och gas sprutar ut.

Det glödande material som sprutar ut ur vulkanen och sedan rinner ner längs bergets sidor kallas för lava.

På grund av att	de flesta	jordskalv	är	mycket små	märks de inte.				
Om	den varma luften	stiger	mycket snabbt	så	rusar	ny luft in	för att	fylla	tomrummet.
Till slut	dör tornadon,	det händer	när	balansen	mellan varm	och kall	luft	har återställts.	
Bergskedjan	Alperna	har uppstått	genom att	jordskorpan	har veckat sig.				

6

Ändra
första ordet
i bisatsen

4 poäng

Byt ut
hela
bisatsen

4 poäng

Byt ut
hela
huvudsatsen

2 poäng

Ändra
verbet
i huvudsatsen

2 poäng

Stå över
en gång

0 poäng

Flytta
bisatsen

6 poäng

Para ihop huvudsatser med bisatser. Dra streck.

1. En tornado dör	när de råkar ut för laviner.
2. I flera dagar har det regnat hårt	när två tektoniska plattor krockar med varandra.
3. Bergskedjan Alperna har uppstått	genom att jordskorpan har veckat sig.
4. Det kan bli jordskalv	så därför har groparna i vägen blivit större.
5. Många människor dör eller skadas	när balansen mellan kall och varm luft återställs.
6. Man ska inte stå under ett träd	när vindens hastighet ökar.
7. Segelbåtar rör sig snabbare	när det åskar.

Skriv slutet på meningarna. Välj bland förslagen i rutan.

när vindens hastighet ökar
när fuktig luft över mark och vatten kyls ner
när det åskar
kan en tsunami uppstå
när de råkar ut för laviner
fryser vattendropparna till iskristaller
om stora snömängder smälter på kort tid
desto kallare blir det
när två tektoniska plattor krockar med varandra
blir det ofta översvämningar

1. Man ska inte stå under ett träd ...

2. Om det är tillräckligt kallt ...

3. Dimma bildas ...

4. Segelbåtar rör sig snabbare ...

5. Om ett jordskalv sker på havsbotten ...

6. När en orkan drar in över land ...

7. Ju högre upp på ett berg man klättrar ...

8. Det kan bli översvämning ...

9. Det kan bli ett jordskalv ...

10. Många människor dör eller skadas ...

rörelse i jordskorpan	ett jordskalv	område rakt ovanför ett jordskalv	ett epicentrum
varm luft som roterar och stiger uppåt	en tornado	plattor som jordskorpan består av	tektoniska plattor
snurra runt	rotera	strand vid en flod	en flodbank
rinnande vatten i naturen	ett vattendrag	isområde vid Nord- eller Sydpolen	en polaris

jordens yta	jordskorpan	rörelse som sprids från mitten och utåt	vibrationsvågor
kraftigt regn	ett skyfall	våg som orsakats av ett jordskalv på havets botten	en tsunamivåg
hinder för vattenmassor	en vall		

Hur uppstår ett vulkanutbrott?

En [] är ett berg som byggts upp av [] och sten som har sprutat upp ur []. Ibland får en [] ett [] och då sprutar mera [] och sten upp ur berget.

Jorden består av tre []. Längst in finns [] som är så varm att allt där är flytande. Detta material kallas []. Utanför [] finns [] som är fast till formen, men också mycket varm. Ytterst finns [] som består av jättestora []. Dessa [] rör sig hela tiden eftersom de flyter på den varma [].

I [] bildas hela tiden ny [] som behöver utrymme. Därför pressas [] utåt i [] och []. När [] från [] blir tillräckligt stort sprängs [] och en blandning av [], [], sten och [] sprutar ut. Det glödande material som sprutar ut ur [] och sedan rinner ner längs bergets sidor, kallas för [].

Vid stora [] skadas ofta människor och djur av rinnande [] eller fallande stenar. Om vindarna för med sig [] högt upp i luften och sprider den över stora områden orsakar även [] stora problem.

Hur uppstår ett vulkanutbrott?

En vulkan [] ett berg som [] av lava och sten som [] ur jordens inre. Ibland [] en vulkan ett utbrott och då [] mera lava och sten upp ur berget.

Jorden [] tre lager. Längst in [] kärnan som [] så varm att allt där [] flytande. Detta material [] magma. Utanför kärnan [] manteln som [] fast till formen, men också mycket varm. Ytterst [] jordskorpan som [] jättestora plattor. Dessa plattor [] hela tiden eftersom de [] på den varma manteln.

I jordens inre [] hela tiden ny magma som [] utrymme. Därför [] magman utåt i sprickor och håligheter. När trycket från magman [] tillräckligt stort [] berggrunden och en blandning av lava, aska, sten och gas [] ut. Det glödande material som [] ur vulkanen och sedan [] längs bergets sidor, [] för lava.

Vid stora vulkanutbrott [] ofta människor och djur av rinnande lava eller fallande stenar. Om vindarna [] askan högt upp i luften och [] den över stora områden [] även askan stora problem.

Vilket av verben passar bäst i meningarna?

orsakar
flyter
sprider
roterar
för med sig
rycka
sprängs
möter
trycks
sprutar
rinner
bildas

1. De tektoniska plattorna _____ på manteln.
2. Luften i en tornado _____
3. En tornado kan _____ med sig hus och bilar.
4. En tornado kan uppstå när torr, kall luft _____
fuktig, varm luft.
5. När en vulkan får ett utbrott _____ lava och aska
ur den.

6. I jordens inre _____ hela tiden ny magma.

7. Lava är ett glödande material som _____ nerför vulkanens sidor.

8. Magma _____ utåt i sprickor och håligheter.

9. När trycket från magman blir tillräckligt stort _____ berggrunden.

10. Om vindarna _____ askan högt upp i luften och _____ den över stora områden _____ även askan stora problem.

Vilket av verben passar bäst i meningarna? Stryk under det.

1. De tektoniska plattorna **ligger / guppar omkring på / flyter** på manteln.
2. Luften i en tornado **roterar / blåser / virvlar**.
3. En tornado kan **sno / dra / rycka** med sig hus och bilar..
4. En tornado kan uppstå när torr, kall luft **träffar / stöter på / möter** fuktig, varm luft.
5. När en vulkan får ett utbrott **sprutar / rusar / rinner** lava och aska upp ur den.
6. I jordens inre **görs / bildas / produceras** hela tiden ny magma.
7. Lava är ett glödande material som **rusar / rinner / sprutar** nerför vulkanens sidor.
8. Magma **petas / knuffas / trycks** utåt i sprickor och håligheter.
9. När trycket från magman blir tillräckligt stort **sprängs / exploderar / smäller** berggrunden.
10. Om vindarna **för / tar / plockar** med sig askan högt upp i luften och **sprider / blåser / driver** den över stora områden **gör / orsakar / bildar** även askan stora problem.

Vilket ord saknas?

1. Min kusin och jag är _____
2. Man kan koka ägg på många olika _____
3. Olle _____ inte med tåget.
4. Villan är _____ av tegel.
5. Catrin hade _____ en motspelare och blev utvisad.
6. Efter ett perfekt _____ nådde bollen 50 meter.
7. Enligt ett _____ skulle bandet spela gratis på idrottsplatsen.
8. Glassen hade _____ i den trasiga frysboken.
9. Mamma lovade att _____ mig tidigt nästa morgon.
10. Det var verkligen _____ att vi förlorade med 7–0.
11. Vi hade aldrig _____ en levande varg.
12. Josef hade _____ branden innan brandkåren kom.

13. Hunden _____ i kopplet och ville absolut leka.
14. Jill hade _____ igen bildörren och sprungit iväg.
15. Aron ville köpa en glass men _____ hade inte några pengar.
16. Många hundra solrosor växte på ett _____
17. Nästa måndag, om precis en _____, fyller jag år.

Läs meningarna högt för din kamrat.

1. Min kusin och jag är SLÄKT.
2. Man kan koka ägg på många olika SÄTT.
3. Olle HANN inte med tåget.
4. Villan är BYGGD av tegel.
5. Catrin hade FÄLLT en motspelare och blev utvisad.
6. Efter ett perfekt KAST nådde bollen 50 meter.
7. Enligt ett RYKTE skulle bandet spela gratis på idrottsplatsen.
8. Glassen hade SMÄLT i den trasiga frysboxen.
9. Mamma lovade att VÄCKA mig tidigt nästa morgon.
10. Det var verkligen KASST att vi förlorade med 7–0.
11. Vi hade aldrig SETT en levande varg.
12. Josef hade SLÄCKT branden innan brandkåren kom.
13. Hunden RYCKTE i kopplet och ville absolut leka.
14. Jill hade SMÄLLT igen bildörren och sprungit iväg.
15. Aron ville köpa en glass men HAN hade inte några pengar.
16. Många hundra solrosor växte på ett FÄLT.
17. Nästa måndag, om precis en VECKA, fyller jag år.

Text 1

Vad är åska?

Åska är det ljud som hörs när het luft kolliderar med kall luft i ett åskmoln.

Till att börja med bildas åskmoln när varm och fuktig luft stiger uppåt och då kyls ner, eftersom det blir kallare högre upp. Molnen är gråsvarta och kan bli väldigt höga, flera tusen meter och innehåller både regndroppar och iskristaller. På grund av att vindarna inuti molnet rör sig mycket snabbt och då slungar runt dropparna och iskristallerna byggs en elektrisk laddning upp. Till slut blir laddningen så stark att elektricitet frigörs i form av en blix.

Eftersom blixten är väldigt varm så hettas luften upp till närmare 33 000 grader och utvidgar sig då snabbt. Det får till följd att den kolliderar med den kalla luften runt omkring. Denna kollision mellan kall och varm luft skapar de ljudvågor som kallas åska.

Blixt och dunder sker samtidigt, men eftersom ljuset rör sig snabbare än ljudet syns blixten alltid innan mullret hörs.

Eftersom ljudet rör sig 1 km på 3 sekunder så kan man räkna ut avståndet till blixten, genom att mäta tiden från då man ser blixten tills ljudet hörs.

I Sverige brukar det åska mellan fem och tjugo dagar varje år och flera hundratusen blixtnedslag sker i marken. Blixtar kan ses på natten på 100 kilometers håll men ljudet av åskan kan bara höras på 20 kilometers avstånd.

Text 2

Åska

Ibland kan man varma sommardagar höra ett mullrande ljud. Det är åskan som går.

Förr i tiden trodde man att det var guden Tor som var ute och körde med sina getter ovanför molnen.

Det är än i dag många som är rädda för åskan och blixterna. I allmänhet är det ingen fara, men man bör undvika att stå under ett högt träd eller vara ute på öppna fält när det åskar.

Hur blir det då åska? Jo, när varm luft stiger uppåt kyls den ner och blir till regndroppar eller iskristaller. Det kommer mer och mer varm luft upp och molnet blir större och större. Inne i molnet blåser vindar och rör om bland dropparna och iskristallerna. Då bildas elektricitet och hög spänning som till slut urladdas i en blix.

På grund av att luften, som blir het vid urladdningen, kolliderar med kall luft hörs ett starkt muller. Det är åskan.

Text 3

Åska

Ett av naturens mest dramatiska skådespel är blixtrar följt av åskmuller. Ordet åska kommer från den gamla asatron och står för asåka. Man trodde att guden Tor åkte över himlen med sin vagn och att mullret kom från hans framfart.

Först ser man blixtrar på himlen och det är de som orsakar åska. Det är partiklar inne i åskmolnen som rör sig upp och ner i molnet på grund av starka vindar. Då blir partiklarna laddade och till slut blixtrar det till.

Eftersom blixten värmer upp luften så kan det runt omkring bli mer än 30 000 grader. Då utvidgar den heta luften sig och krockar med den kalla luften och åskans muller hörs.

Sammanfattningsvis kan man säga att när man ser stora gråa moln på himlen och det har varit varmt, så vet man att det ska bli oväder.

Bedöm

Ge poäng till de tre texterna om åska. Ge 3, 2 eller 1 poäng.

	Text 1	Text 2	Text 3
Struktur			
Texten har ...			
1. en tydlig rubrik	☐	☐	☐
2. en inledande definition	☐	☐	☐
3. en förklaring i logiska steg	☐	☐	☐
4. en sammanfattande avslutning.	☐	☐	☐
Språkliga drag			
Texten ...			
1. är skriven i presens	☐	☐	☐
2. innehåller sambandsord för tid och orsak/verkan	☐	☐	☐
3. innehåller ämnesspecifika ord	☐	☐	☐
4. innehåller meningar med både huvudsats och bisats.	☐	☐	☐

Kommentera texterna. Vad var bra? Vad kan förbättras?

Text 1 _____

Text 2 _____

Text 3 _____
